

7.10.2022

KANGASALA

VÄÄKSYN ALUEEN OSAYLEISKAAVAN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI

2022

Tilaja:

Kangasalan kaupunki

Sinikka Kärkkäinen

Kalle Luoto

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	5
2.	Yleiskartat	6
3.	Perustietoja inventointialueesta.....	13
	Ympäristö ja historiallinen kehitys.....	13
	Tutkimushistoria.....	14
4.	Menetelmät	17
	Esityöt	17
	Kenttätöiden toteuttaminen ja jälkityöt	17
5.	Tulokset.....	20
	Tarkkuusinventoidut alueet	21
	Alue 1, Vääksyn kartano.....	21
	Alue 2, Pohtiolammen pelto.....	23
	Alue 3, Kisarannantien metsäalue	26
6.	Muinaisjäännöskohteet (uusi kohde*).....	29
	Kiinteät muinaisjäännökset.....	29
	1. Kangasala-Orivesi Vihtiälä	29
	2. Kangasala-Orivesi Kotovuori *	30
	3. Vihtiälä (Wihtiälä).....	31
	4. Vääksyn (Vääksy) kylä ja kartano	32
	5. Vääksy.....	34
	6. Huutijärvi.....	35
	7. Sepänjärvi 1.....	38
	8. Pohtiolampi ja tiilitehdas.....	40
	Muut kulttuuriperintökohteet	44
	9. Kangasala-Orivesi tielinja	44
	10. Laiska-Jaakon tie	45
	11. Vääksyn kartanon puistotie *	46
	12. Vääksyn kartanon myllyt *	48
	13. Vuorenpää *	51
	14. Killittälänvuori *	53
	15. Tiilitehdas *	54

Löytöpaikat	56
16. Vääksy 2	56
17. Lepistöntie (ei rekisterissä).....	58
18. Lepistö (ei rekisterissä).....	59
Muut havainnot	60
Lähteet	61

Liitteet:

- Koekuoppaluettelot

Karttaluettelo

Kartta 1. Lähestymiskartta. Tutkimusalue rajattu sinisellä.	3
Kartta 2. Inventointialueen muinaisjäännöskohteet ja tutkimusalueiden rajaukset. MK 1:16000.	6
Kartta 3. Inventointialueen pohjoisosan havainnot ja tutkimusalueiden rajaukset. MK 1:10 000.	7
Kartta 4. Inventointialueen pohjoisosan havainnot ja tutkimusalueiden rajaukset. MK 1:10 000.	8
Kartta 5. Inventointialue vuoden 1953 painetulla kartalla.....	9
Kartta 6. Inventointialue pitäjänkartalla (v. 1910/1912).....	10
Kartta 7. Ote vuoden 1919 uusjakokartasta.	11
Kartta 8. Ote vuoden 1821 tiluskartasta.	12
Kartta 9. Vääksyn vesistöolot ennen vuotta 1604.	14
Kartta 10. Maastossa kuljetut reitit.....	19
Kartta 11. Vääksyn kartanon alueelle kaivetut koekuopat. Valkoisella pallolla merkitty Vääksy 2-löytöpaikan (16) läheisyyteen kaivetut koepistot. MK 1:3500.	22
Kartta 12. Koekuoppien sijainti Pohtiolammen peltoalueella. MK 1:2500.	25
Kartta 13. Koekuoppien sijainti Kisarannan metsäalueella. MK 1:3500.....	27
Kartta 14. Lähikartta Kisarannan metsäalueen pohjoisosan koekuoppien sijainnista. MK 1:1000.	28

Kansikuva: Vääksy 2 löytöpaikan sijainti Vääksyn kartanon itäpuolisella peltoalueella. SK.

Taustakarttoina Maanmittauslaitoksen Karttakuvapalvelun (WMTS) 08-09/2022 aineistoa, ellei toisin mainita. Koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000. Raportin kuvat Sinikka Kärkkäinen (SK) ja Kalle Luoto (KL).

KANGASALA Vääksy, osayleiskaavan arkeologinen inventointi 2022

Tiivistelmä

Kangasalan kaupunki on laatimassa osayleiskaavaa keskustan itäpuolella sijaitseville Vääksyn, Pohtiolammen ja Kisarannan alueille. Kaavoituksen tavoitteena on ohjata alueen harrastus- ja asutustoimintaa sekä muiden toimintojen kehittämistä.

Pirkanmaan maakuntamuseo toi esiin tarpeen alueen arkeologiselle inventoinnille kaavoitushankkeen viranomaisneuvotteluissa (v. 2017 ja v. 2019). Alueelta tunnetaan runsaasti eri ikäisiä muinaisjäännöskohteita, mutta koko alueen kattavaa arkeologista inventointia ei ole aikaisemmin tehty. Inventointialueen sisällä oli kolme pienempää aluetta, joiden alueella tuli tehdä tavanomaista yleiskaavatasoa tarkemmat selvitykset.

Kangasalan kaupunki tilasi arkeologisen selvityksen Heilu Oy:ltä. Inventoinnin maastotyöt tehtiin kuuden päivän aikana kesällä 2022. Inventoinnin tekivät FM arkeologit Kalle Luoto ja Sinikka Kärkkäinen, apunaan maastossa kolmena päivänä arkeologian opiskelija Meri Leppäsalko. Inventointialueen sisään kuului kolme tarkkuusinventoitavaa aluetta.

Maastossa havaittiin uusi kiinteä muinaisjäännös ja neljä uutta muuta kulttuuriperintökohdetta. Inventoinnin tuloksena Vääksyn kartanon laajaa muinaisjäännösaluetta supistettiin ja Vääksynjoen varrella sijainneet kartanon myllynpaikat ja kartanon puistotie rajattiin muiksi kulttuuriperintökohteiksi. Tunnetun kivikautisen asuinpaikan, Pohtio-Tiilitehdas, aluerajausta laajennettiin kattamaan 2000-luvun taitteen havainnot ja tässä inventoinnissa tehdyt lisähavainnot. Vuoden 1993 inventoinnissa (Nurminen) tehdyt irtolöytöpaikat huomioitiin ja niistä tehtiin omat löytöpaikkansa. Inventoinnin jälkeen alueelta tunnetaan kahdeksan muinaisjäännöskohtetta seitsemän muuta kulttuuriperintökohdetta ja kolme löytöpaikkaa. Näiden havaintojen lisäksi maastossa havaittiin muita kohteita, joita ei todennäköisen nuoren ajoituksen tai epämääräisyyden vuoksi määritellä muinaisjäännöskohteiksi.

Kartta 1. Lähestymiskartta. Tutkimusalue rajattu sinisellä.

Arkistotiedot:

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Heilu Oy
Tutkimuksen tekijä:	FM Sinikka Kärkkäinen ja FM Kalle Luoto
Kenttätyöaika:	10.5, 24.5, 22.6, 14.7, 22.7, 28.7 ja 9.9.2022
Tutkimusten rahoittaja:	Kangasalan kaupunki
Kohteet: (uusi kohde*)	<u>Kiinteät muinaisjäännökset:</u> Kangasala- Orivesi Vihtiälä, 1000029776 Kangasala- Orivesi Kotovuori * Vihtiälä (Wihtiälä), 1000029775 Vääksyn (Vääksy) kylä ja kartano, 1000015549 Vääksy, 211010005 Huutijärvi, 211010003 Sepänjärvi, 1211010006 Pohtiolampi ja tiilitehdas, 211010004 <u>Mahdolliset muinaisjäännökset:</u> Vääksyn manufaktuuripaja, 1000018399 <u>Löytöpaikat:</u> Vääksy 2, 1000031886 <u>Muut kulttuuriperintökohteet:</u> Laiska-Jaakon tie, 211010006 Kangasala-Orivesi tielinja, 1000029785 Vääksyn kartanon myllyt * Vuorenpää * Rajapyykki * <u>Muut kohteet</u> Tiilitehdas *
Alueen aikaisemmat inventoinnit:	Jussila, Timo 2007. Kangasala, maaseutualueiden yleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi Luoto, Kalle. Kangasala, Vääksy, Vääksyn kartano, Arkeologinen pelastuskaivaus 1.-16.9.2008 Jussila & Sepänmaa 2012. Kangasala Kisaranta muinaisjäännösinventointi, Mikrolitti Oy Luoto, Kirsi. Kangasala Huutijärvi - Pispala -maakaapelilinjauksen tarkkuusinventointi 2014
Inventointilöydöt 2022: (diarioitu 14.9.2022)	KM 44181 Sepänjärvi 1 KM 44182 Pohtiolampi ja tiilitehdas

1. Johdanto

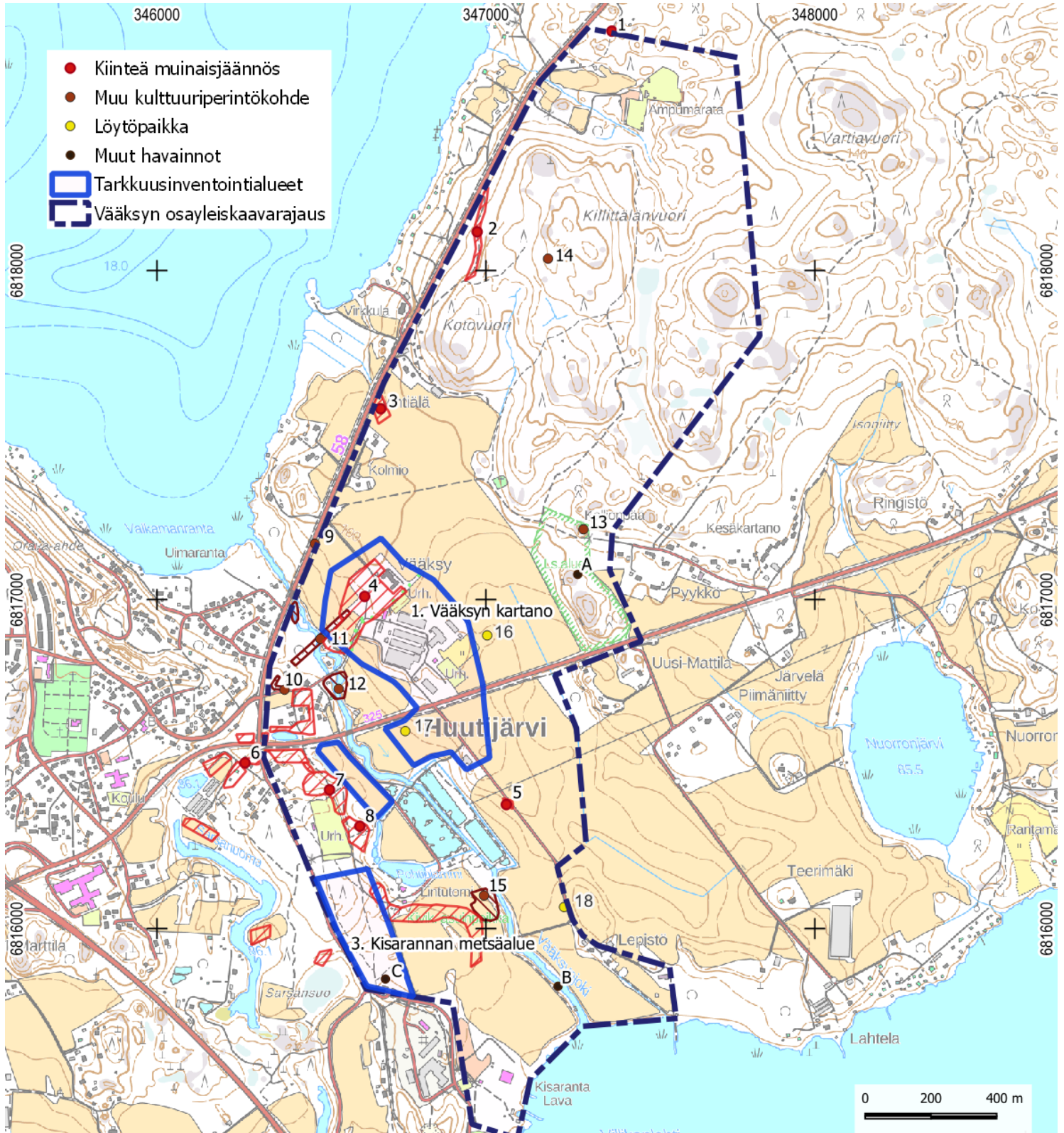
Kangasalan kaupunki on laatimassa osayleiskaavaa Vääksyn kartanon, Pohtiolammen ja Kisarannan alueelle. Osayleiskaavan tavoitteena on ohjata Vääksyn kartanon ratsastuskeskuksen sekä muiden toimintojen kehittämistä sekä osoittaa alueelle hevosläheistä asumista. Kaavoitettava alue sijaitsee Kangasalan taajama-alueen ja maaseudun rajalla, noin kolme kilometriä Kangasalan kirkolta itäkaakkoon. Kaava-alueelta tunnettiin seitsemän kiinteää muinaisjäännöstä ennen inventointia. Lisäksi alueella oli yksi mahdollinen muinaisjäännös, yksi löytöpaikka ja yksi muu kulttuuriperintökohde.

Pirkanmaan maakuntamuseo toi esiin kaavan viranomaisneuvotteluissa (v. 2017 ja v. 2019) tarpeen arkeologiselle inventoinnille. Alueella on tehty aikaisemmin joitain arkeologisia selvityksiä, mutta tarkempia inventointeja tarvittiin kaavan osaksi varsinkin niille alueille, joille suunnitellaan rakentamista. Lisäksi Kisarannan tanssilavan alueella on käynnistymässä asemakaavan laatiminen uudisrakentamismahdollisuuksien määrittämiseksi ja alue tuli käydä läpi inventoinnin menetelmin.

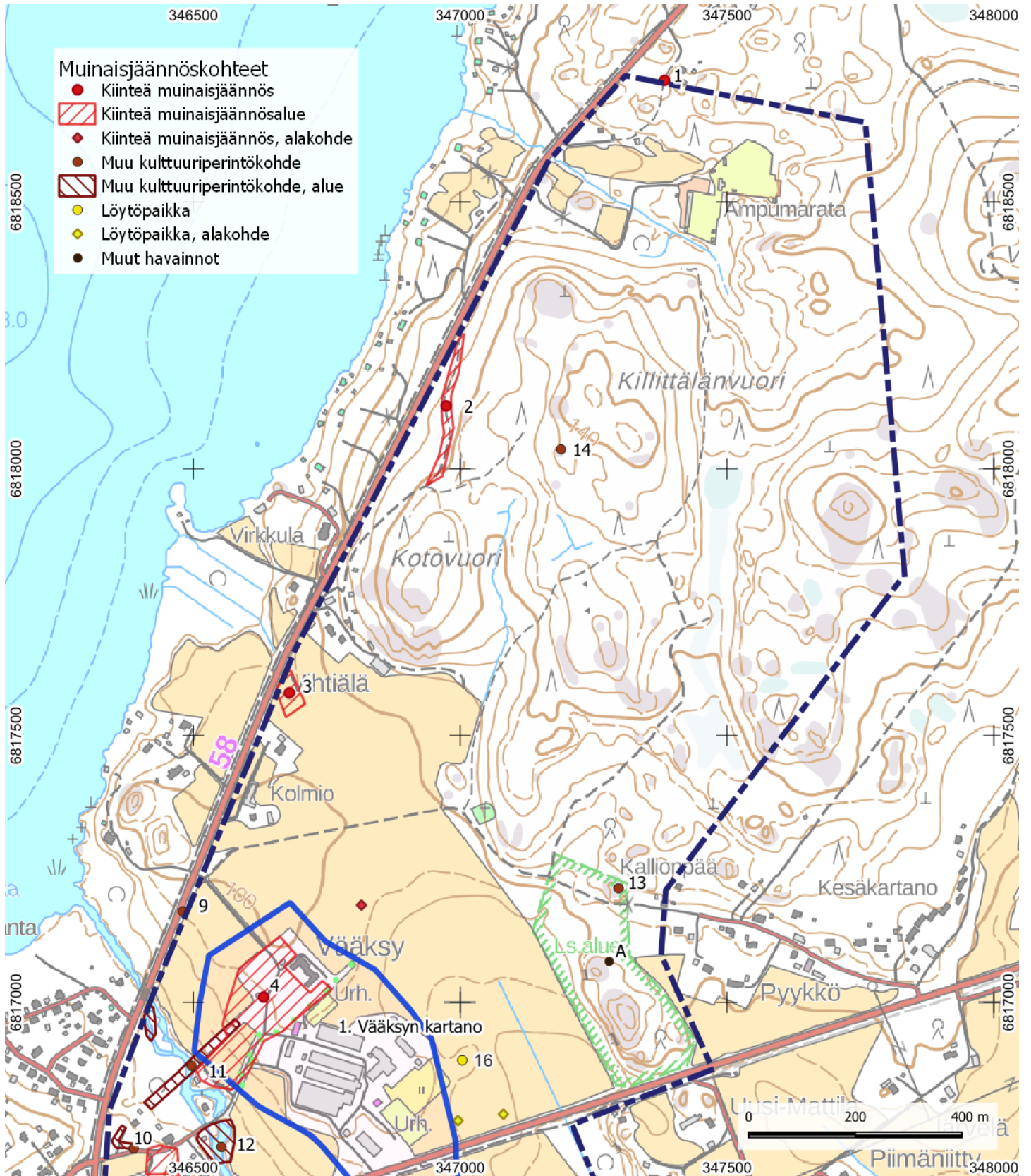
Osayleiskaavan aloituspalaverissa (25.5) käytiin läpi inventoinnin lähtökohdat ja potentiaaliset rakentamisalueet, joita oli kolme; Vääksyn kartanon ympäristö, Pohtiolammen peltoalue ja Kisarannantien itäpuolinen metsäalue (ks. kartta alla). Vääksyn kartanon muinaisjäännösalueen raja oli hyvin laaja ja perustui melko yleispiirteiseen inventointiin. Muinaisjäännöstä ei kuitenkaan välttämättä ole säilynyt koko alueella, jota nyt tarkkuusinventoinnin keinoin pyrittiin määrittämään. Tarkkuusinventointia varten haettiin tutkimuslupa Museovirastolta, joka myönnettiin 2.6.2022 (MV/86/05.04.01.02/2022).

Inventoinnin tavoitteena oli tuoda esiin alueen historiaa, sillä Vääksyn ja läheisen Sarsan alueella on valtakunnallista merkitystä. Vääksyn osayleiskaava-alueella sijaitseva Sarsan muinaisjäännösalue on osa Vääksyn kartanon kulttuurimaisemaa ja Kangasalan tärkeintä matkailualueutta. Toimeksiannossa kostettiin tiivis kuvaus alueen menneisyydestä, painottaen esihistoriallista aikaa ja Vääksyn kartanon ympäristössä myös historiallista aikaa.

2. Yleiskartat

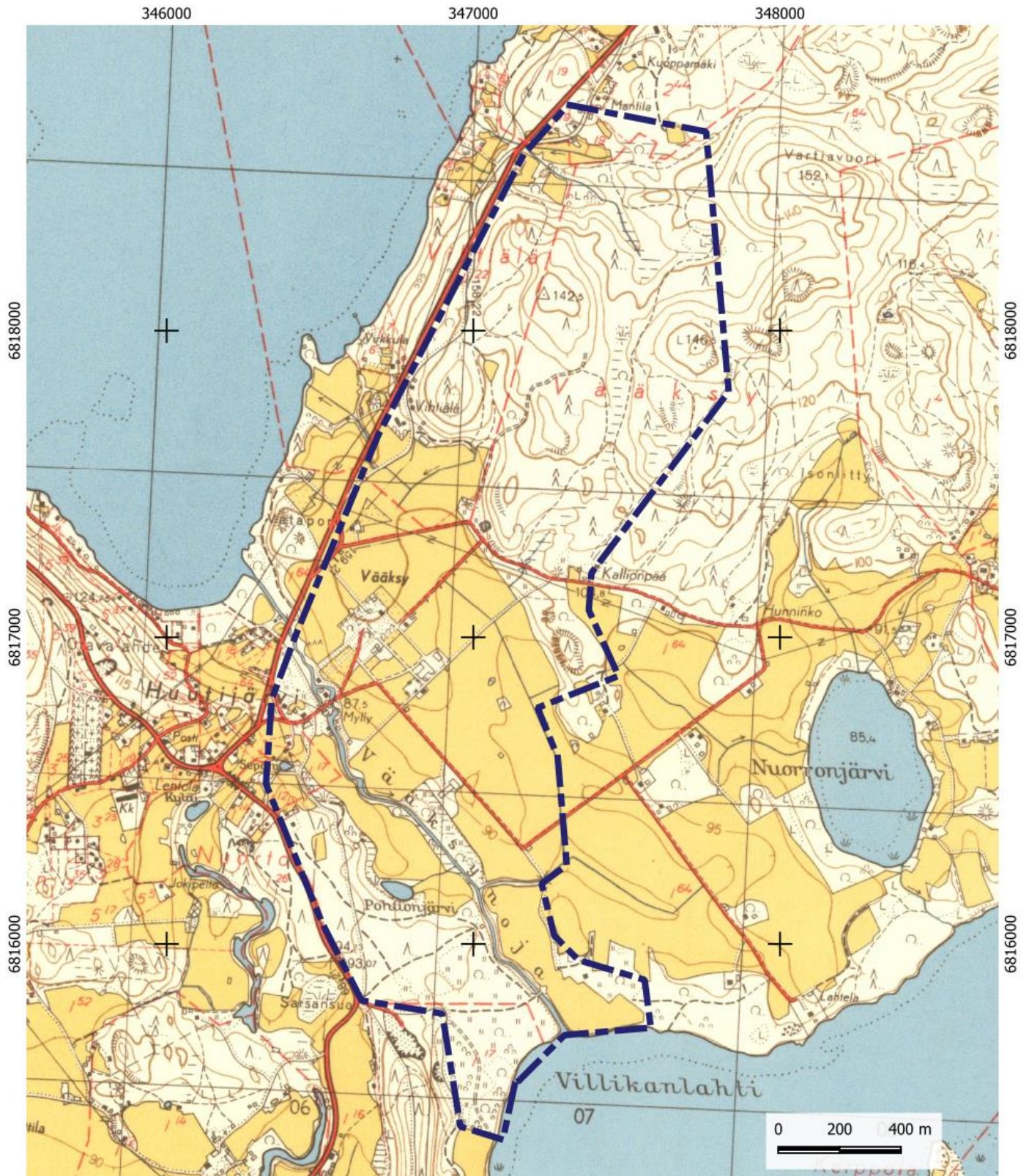
Kartta 2. Inventointialueen muinaisjäännöskohteet ja tutkimusalueiden rajaukset. MK 1:16000.

Kartta 3. Inventointialueen pohjoisosan havainnot ja tutkimusalueiden rajaukset. MK 1:10 000.

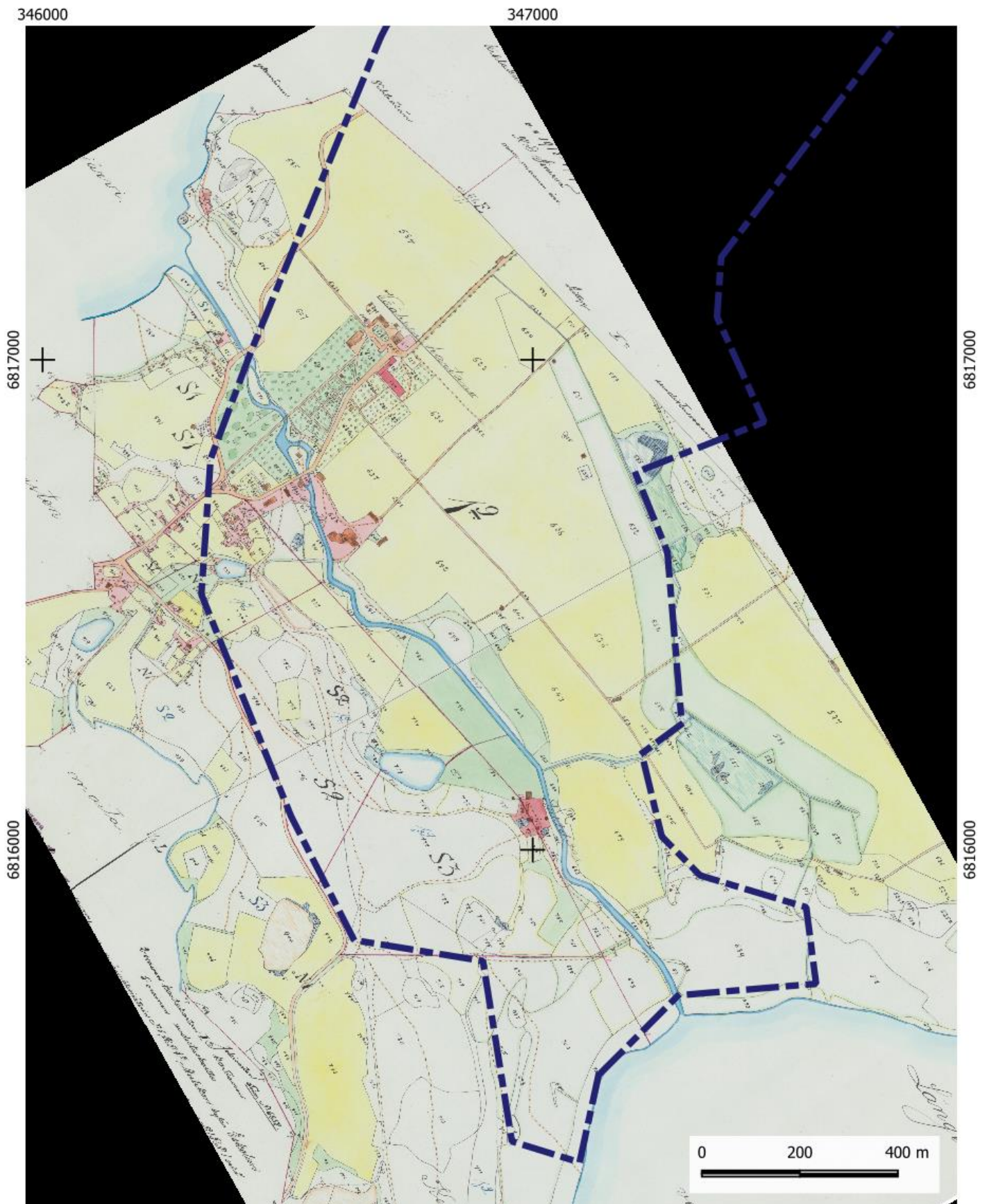
Kartta 4. Inventointialueen pohjoisosan havainnot ja tutkimusalueiden rajaukset. MK 1:10 000.

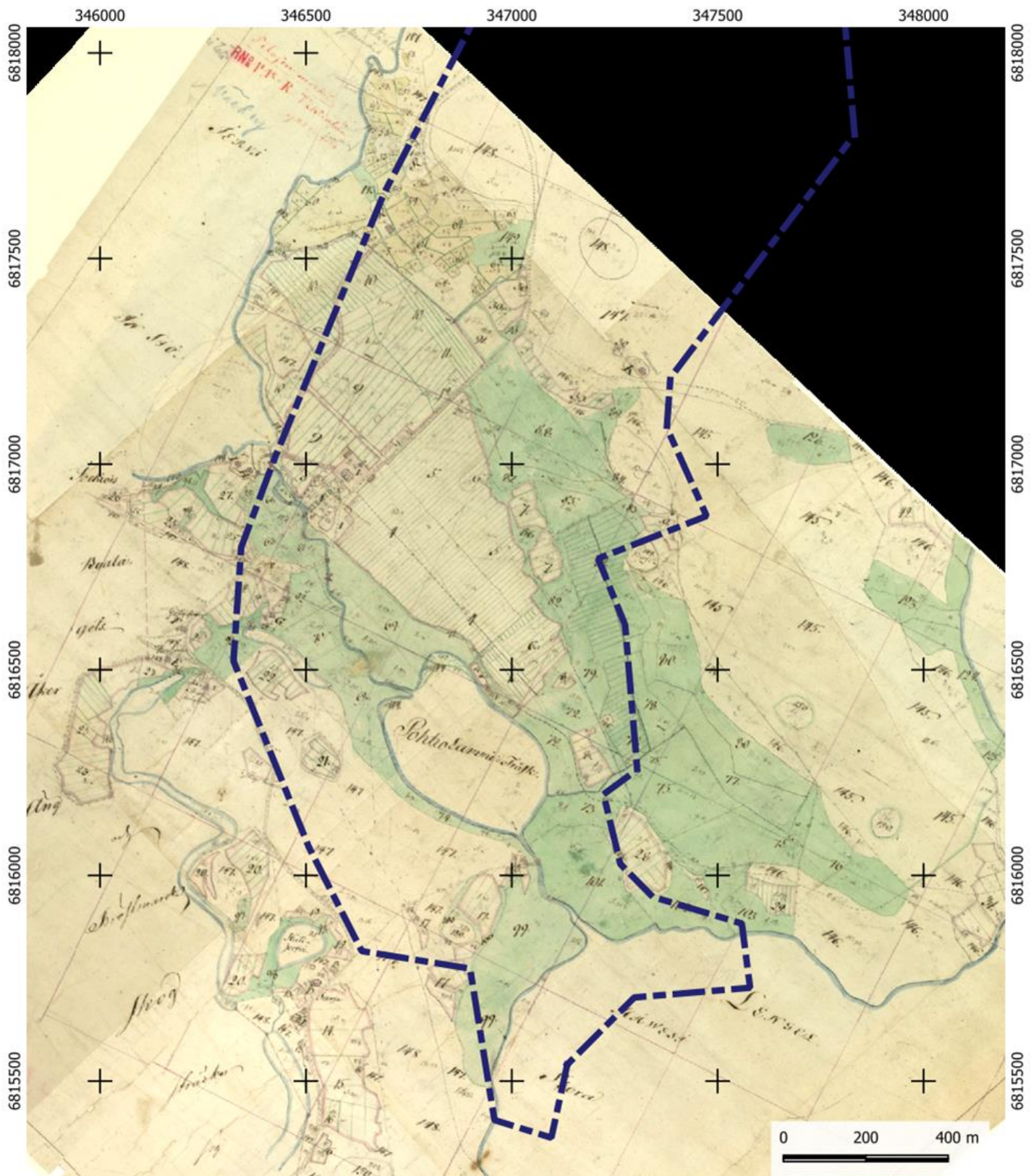
Kartta 5. Inventointialue vuoden 1953 painetulla kartalla.

Kartta 6. Inventointialue pitäjänkartalla (v. 1910/1912).

Kartta 7. Ote vuoden 1919 uusjakokartasta.

Kartta 8. Ote vuoden 1821 tiluskartasta.

3. Perustietoja inventointialueesta

Ympäristö ja historiallinen kehitys

Vääksyn kaava-alueen luonnonolosuhteet ovat muuttuneet vuosituhansien aikana huomattavasti. Muinais-Roine ja siihen silloin kuuluneet järvet Längelmävesi, Mallasvesi ja Hauhon reitin vedet kuroutuivat Itämeren Ancylijärvestä noin 9 500 vuotta sitten. Sarsan ja Vääksyn alueella oli Vesijärveä ja Längelmävetä yhdistänyt kannas, Sarsanuoma, josta vuolas Sarsanvirta laski Roineeseen. Järvien ja virran varren hiekkaiset rannat tarjosivat hyviä asuinpaikkoja ja Sarsan alueen asutuksen on arvioitu alkaneen noin 8300 vuotta sitten. Sarsan asutusvaiheen esitetään päättyneen viimeistään rautakauden alussa elinkeinoissa tapahtuneen muutoksen myötä, kun siirryttiin pyyntielinkeinosta maanviljelyyn. Asuinpaikkojen luonne ja sijainti muuttuivat lähemmäs peltoalueita. Sarsanuoma jäi lähikylän nautinta-alueeksi. (Virkkala et al. 1949).

Alueen kyläasutus on muodostunut mahdollisesti jo rautakaudelta, kuitenkin viimeistään keskiajalle tultaessa. Vääksyn kartanon alueella on sijainnut Vääksyn kylä, joka mainitaan kirjallisissa lähteissä ensimmäisen kerran vuonna 1405. 1520-luvun alussa kylässä on ollut seitsemän tai kahdeksan taloa. (Virkkala et al. 1949). Vääksyn ohi ja inventointialueen luoteisosan poikki kulki Kangasalta Orivedelle kulkenut maakunnallisesti merkittävä tielinjaus, joka vakiintui viimeistään 1600-luvulla (Luoto 2011). Lisäksi alueen välittömässä läheisyydessä, sen lounaispuolella, on sijainnut merkittävä Tammerkoski – Pälkäne-Hämeenlinna -tien linjaus, joka noudattelee nykyisen Kisarannantien linjausta.

Vuolaan Sarsanvirran varrelle puolestaan muodostui merkittävä myllykeskittymä viimeistään keskiajalta lähtien. 1500-luvulla paikalla oli jo 12 jalka- ja ratasmyllyä. Vuonna 1604 alueen elämä mullistui, kun Pälkäneen puolella Kostianvirta puhkaisi itselleen lasku-uoman Mallasveteen alentaen Pälkäneveden pintaa jopa 5 metriä. Sen vuoksi Iharinkosken virtaamissuunta kääntyi ja myös Längelmäveden pinta laski jopa kolme metriä. Sarsanvirtaan ei riittänyt enää vettä entiseen tapaan ja ennen niin vuolas virta sekä Sarsanuoma kuivuivat yhdessä yössä, jättäen myllyt täysin käyttökelvottomiksi. Uusia myllyjä rakennettiin nopeasti juuri syntyneeseen Iharinkoskeen sekä Sarsanuoman pohjalle muodostuneeseen Vääksynjokeen. (Virkkala et al. 1949). Kuivuneen Sarsanvirran varrelle jäi pienimuotoista asutusta, ja vuoden 1821 tiluskartassa paikalla on kaksi taloa, jotka muodostivat Sarsan kylän.

Viimeisin suurin muutos tapahtui, kun Längelmäveden ja Roineen yhdistävä Kaivannon kanava puhkesi yllättäen kesken rakennustöiden vuonna 1830 ja Längelmäveden pinta laski reilulla parilla metrillä jääden nykyiselle tasolle, noin 84 metriä merenpinnan yläpuolelle. Tällöin myös Kisarannan ranta-alue paljastui pinnan alta. 1900-luvun aikana Pohtiolammesta muokattiin kalanviljelylaitos. Altaiden tilalle tehtiin lintukosteikko 2000-luvun alussa.

Nykyisin alue on peltovaltaista alavaa maa-aluetta, joita halkoo kapea Vääksynjoki. Paikoin joen rannoilla kasvaa lehtomaista metsää. Muinaisen Sarsansalmen uoma on mastossa selkeästi nähtävissä, jonka

reunalla kivikautiset asuinpaikat ovat, 87–90 mpy korkeuskäyrien välillä. Vääksyn alueen Sarsan kivi- ja pronssikautiselle asuinpaikka-alueelle on tehty muinaismuistopolku kyltteineen ja piknik- pöytineen.

Kartta 9. Vääksyn vesistöolot ennen vuotta 1604.

Lähde: ”Muinainen Sarsa”- karttatyökalu: <https://ourancient.eu/>

Tutkimushistoria

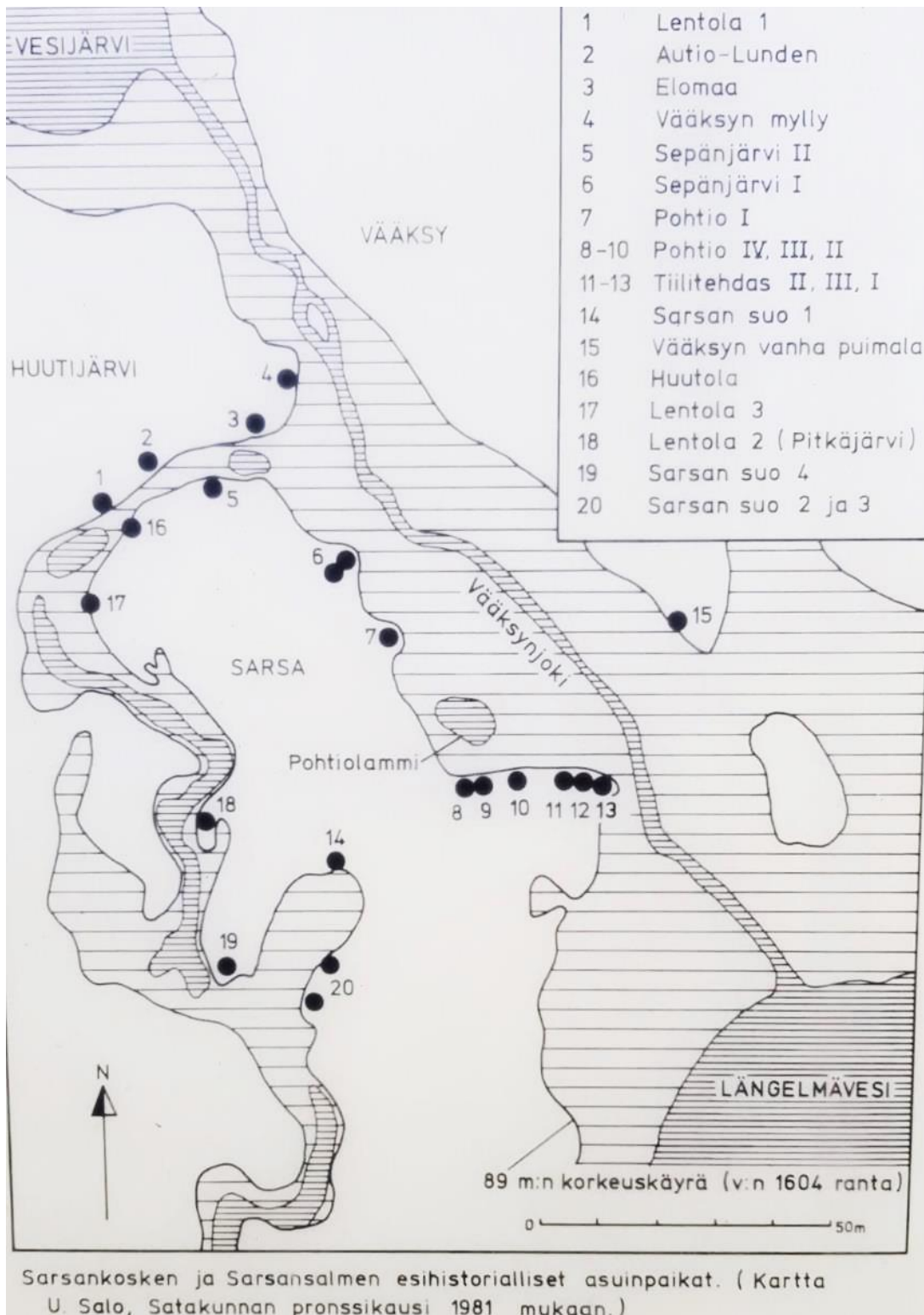
Osayleiskaavan länsi- ja lounaisosassa sijaitsevat Sarsan kivikautiset asuinpaikat löydettiin jo 1900-luvun alussa. Sarsan alueelta tunnetaan toistakymmentä erillistä asuinpaikkaa (ks. Kuva 1). Kivikautisten asuinpaikkojen kaivauksia on tehty 1920-, 1930-, 1950-, 1960-, ja 1970-luvuilla. 2000-luvun aikana alueella on tehty useita pienempien alueiden tutkimuksia teiden, kevyen liikenteen väylien ja maakaapelointihankkeiden takia. Sarsan alueen löydöt ovat pääosin kivikaudelta (n. 6000–1500 eKr.), osa pronssikaudelta (1500–500 eKr.) ja varhaiselta rautakaudelta (500 eKr.- 300 jKr.). Alueelta on löydetty kivistä valmistettuja talttoja, kirveitä, keihään- ja nuolenkärkiä sekä saviastianpaloja ja savesta tehtyjä ihmis- ja eläinhahmoja. Sarsan ja Pohtiolammen alueen kivikautiset asuinpaikat on määritelty valtakunnallisesti merkittäviksi kohteiksi (VARK) ja kohteita on tarkastettua arkeologien toimesta 2020-luvun alussa. Yksittäisten kohteiden tutkimukset ja löydöt on luetteloitu kunkin muinaisjäännöskohteen kuvaukseen, ks. kappale 5. Kohteet.

Kaivausten ohella alueella on tehty yleisinventointeja. Kangasalan ensimmäisen inventoinnin teki Ville Luho vuonna 1939. Mirja Koskimies inventoi muinaista Sarsanuomaa vuonna 1971. Seuraavan laajan yleisinventoinnin teki Teija Nurminen 1993. Timo Jussila/ Mikroliitti Oy teki maaseutualueiden yleiskaavainventoinnin vuonna 2007, jossa myös Vääksyn kartanon alue rajattiin muinaisjäännöskohteeksi. Muinaisjäännösrajaus tehtiin laajaksi, koska aluetta pidettiin potentiaalisena eri aikaisten muinaisjäännösten olemassaololle. Lisäksi Vääksyn alueella on elinkeino- ja teollisuushistoriallista merkitystä.

Vääksyn kartanon alueella koekuopitettiin vuonna 2008 (Luoto) vesijohtohankkeen rakennustyön yhteydessä suunniteltua vesijohtolinjaa. Työ kohdistui Vääksynjoen itäpuoliselle peltoalueelle ja rantavyöhykkeelle Sahalahdentien ja Ponsantien välille, minne kaivettiin koekuoppia. Koekuoppahavaintojen perusteella linjauksen kohdalla paikannettiin kivirakenne, joka tutkittiin syyskuussa 2009 (Luoto). Kaivaushavaintojen ja rakenteiden sijainnin perusteella voitaneen olettaa, että kaivauksissa paljastuneet rakenteet kuuluvat Vääksynjoen rannalla sijainneeseen riiheen tai saunaan. Samalla paikalla on saattanut sijaita eri aikoina rakennuksia. On todennäköistä, että syksyllä 2008 pelastuskaivetun alueen länsi- ja itäpuolella on säilynyt osia muinaisjäännöksestä.

Kirsi Luoto inventoinut 2014 historiallisesti merkittävän, Kangasala-Orivesi-tielinjaa 2009, jolloin havaittiin Vihtiälän yksinäistalon paikka. Myös pohjoisempana on havaittavissa vanhaa maantien linjausta. Kohteet on merkitty muinaisjäännösrekisteriin.

Kisarannan tanssilavan alueella on inventoitu vuonna 2012 (Mikroliitti Oy). Paikalle tehtiin koekuoppia, mutta ei havaittu mitään merkkejä vanhemmasta toiminnasta.

Kuva 1. Pohtiolammen kivikautiset asuinpaikat. Kuva Pohtiolammen infotaulusta.

4. Menetelmät

Esityöt

Ennen inventoinnin maastovaihetta perehdyttiin tutkimusalueen taustaan ja ympäristön kehitykseen monipuolisen lähdeaineiston avulla. Inventointialueen tunnetut muinaisjäännöskohteet, niiden aikaisemmat tutkimukset ja löydöt käytiin läpi Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta (www.kyppi.fi) saatavien tietojen ja raporttien pohjalta. Arkeologisten kohteiden tiedot tarkastettiin myös Pirkanmaan maakuntamuseon ylläpitämästä Siiri- tietokannasta. Maakuntamuseolta tiedusteltiin myös viime vuosina mahdollisesti ilmoitettujen irtolöytökohteiden (pääasiassa metallinetsintä) sijainnit.

Tutkimusalueen historialliset kartat (tiluskartta, senaatinkartta, pitäjänkartat ja painetut kartat) käytiin läpi ja asemoitiin maastokartan päälle QGIS-ohjelmalla, joka mahdollisti karttojen vertailun. Historiallisista kartoista haettiin potentiaalisia muinaisjäännöskohteita, kuten myllyjen paikkoja, torppia ja muuttuneita tielinjauksia. Karttoja haettiin Kansallisarkiston ja Maanmittauslaitoksen arkistoista ja Jyväskylän yliopiston Vanhakartta-palvelusta. Myös alueen historialliset ilmakuvat 1900-luvulta käytiin läpi alueen maankäyttöhistorian selvittämiseksi. Inventoinnin valmisteluvaiheessa käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen korkeusmallit eli rinnevarjosteet. Niistä pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mielenkiintoisia maarakenteita sekä muita anomalioita. Inventoitavilta alueilta käytiin silmämääräisesti läpi myös GTK: n tuottama maaperäaineisto Maankamara- palvelusta.

Esitöissä perehdyttiin myös kirjalliseen lähdeaineistoon, kuten Längelmäveden seudun historiaan ja Kangasalan kaupungin laatimaan Maaseutualueiden Kulttuuriympäristöohjelmaan.

Inventoinnin alkuvaiheessa pidettiin aloitusneuvottelut Pirkanmaan maakuntamuseon ja sekä Kangasalan kaupungin kanssa, joissa sovittiin tarkemmin inventoinnin keskeistä alueista.

Kenttätöiden toteuttaminen ja jälkityöt

Inventoinnin maastotyöt tehtiin seitsemän päivän aikana touko-syyskuussa 2022 (10.5, 24.5, 22.6, 14.7, 22.7, 28.7 ja 9.9). Keväällä, ennen aluskasvillisuuden runsastumista tarkastettiin alueen ennestään tunnetut muinaisjäännöskohteet ja löytöpaikat. Inventointialueen peltoalueita käveltiin läpi ja avoimina olleita peltoalueita pintapoimittiin. Ainoastaan Vääksyn kartanon itäpuolella oleva peltoalue oli avoinna, muut pellot olivat orastavalla viljalla tai heinällä. Maastossa kuljettiin läpi myös kaava-alueen metsäalue, jota tarkastettiin silmämääräisesti. Historiallisista kartoista havaitut kohteet, kuten kylien rajat, vanhat, pois käytöstä jääneet tielinjaukset ja torppien paikat tarkastettiin. Maastossa tarkastettiin myös Maanmittauslaitoksen rinnevarjosteesta tehdyt havainnot. Potentiaalisen oloisille maastonkohdille tehtiin maaperäkairauksia ja lapionpistoja maaperän tarkastamiseksi.

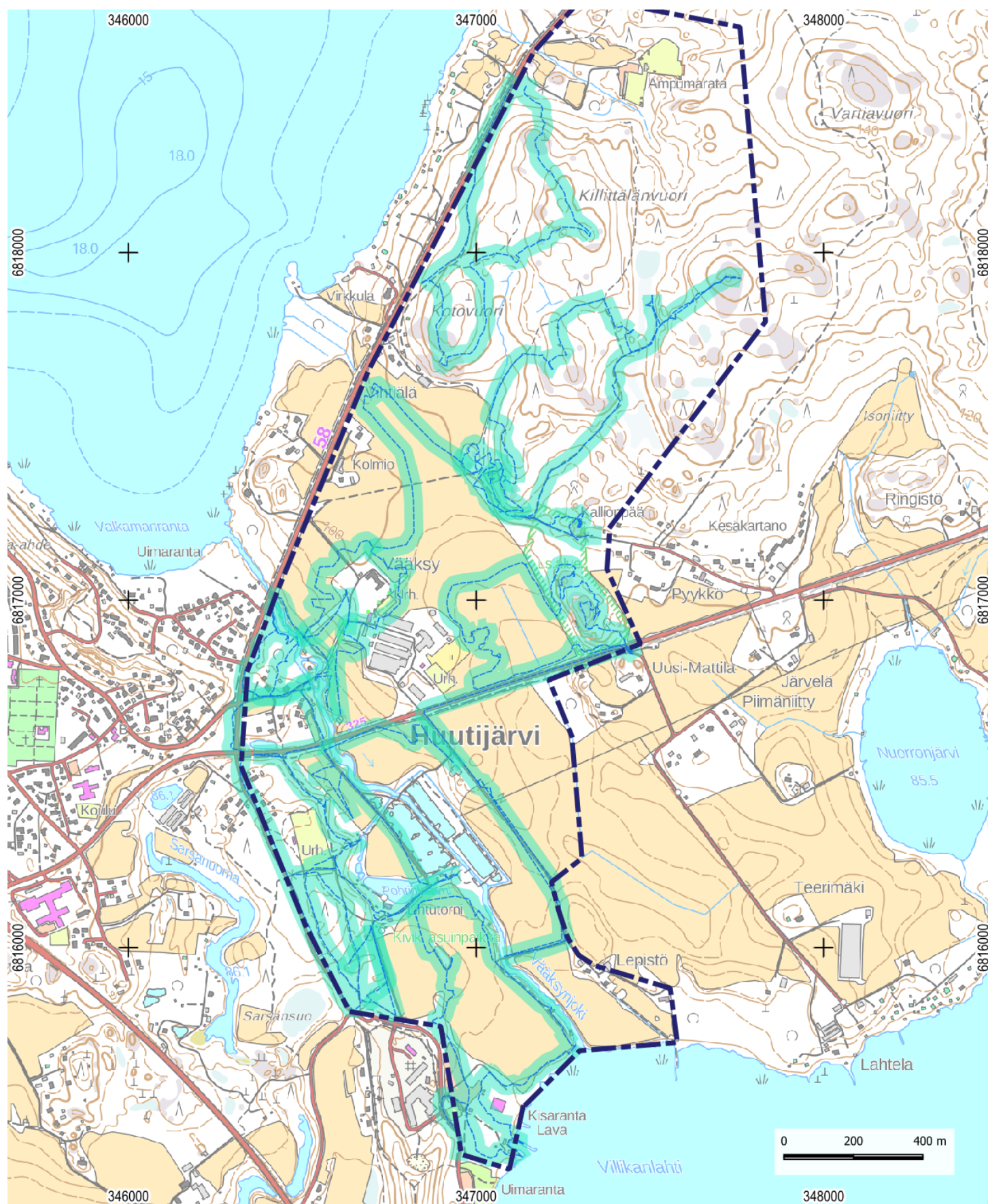
Tavanomaista yleiskaavatasoa tarkemmat selvitykset tehtiin kolmelta potentiaaliselta rakentamisalueelta; Vääksyn kartano (alue 1), Pohtiolammen peltoalue (alue 2) ja Kisarannantien metsäalue (alue 3). Tarkkuusinventoinnin menetelmänä oli koekuopitus ja maaperäkairaukset. Koekuopat kaivettiin topografian perusteella valittuihin ja kaivausteknisesti sopiviin paikkoihin lapiolla ja tarvittaessa lastalla puhtaaseen pohjamaahan asti. Koekuoppien koko oli useimmiten 30 x 30 cm, ja ne peitettiin heti dokumentoinnin jälkeen. Kaikki koekuopat dokumentoitiin sanallisesti, valokuvin ja GPS-mittauksin. Koekuoppaluettelot ovat raportin liitteenä.

Inventoinnissa tehdyt havainnot dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla valokuvia ja tallentamalla kuljetut reitit ja tehdyt havainnot käsiGPS-paikanninta (Garmin GPSmap 62s, tarkkuus +/- 5 - 10 m) käyttäen. Tarkkuusinventointialueilla käytettiin RTK-korjattua satelliittipaikanninta (Topcon HiPer SR antenni ja Topcon FC-5000 tallennin, tarkkuus +/- 0,3–0,5 cm). Raportin koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FN-tasokoordinaatteina. Tutkimuksissa noudatettiin Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeita (2020) ja muita Museoviraston ohjeita.

Raportointivaiheessa analysoitiin maastotöiden yhteydessä kerätty aineisto sekä laadittiin raportti ja siihen liittyvät kartat. Kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen QGIS-paikkatieto-ohjelmistoa. Koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatteina. Inventointiin liittyvät digitaalivalokuvat ja raportin alkuperäiskappale on arkistoitu Heilu Oy:n arkistoon Tampereella. Inventoinnissa tehdyille löydöille haettiin KM-numerot ja löydöt luettelointiin Museoviraston ohjeiden mukaan. Löydöt toimitetaan arkistoon talven 2022/2023 aikana.

Kuva 2. Meri L koekuoppittamassa Sahalahdentien eteläpuolista peltoaluetta. SK.

Kartta 10. Maastossa kuljetut reitit.

5. Tulokset

Kangasalan Vääksyn osayleiskaavainventointi oli pääosin arkeologinen perusinventointi, jossa tarkastettiin alueen tunnetut muinaisjäännöskohteet ja löytöpaikat ja paikallistettiin uusia. Kaava-alue sisälsi myös kolme tarkemmin rajattua aluetta, joiden kohdalla tehtiin tarkkuusinventointia. Näiden alueiden tulokset esiteltä erikseen alempana.

Kartanon pohjoispuolella, laajan metsäalueen länsiosassa ja Ponsantien itäpuolella, havaittiin pois käytöstä jäänyttä vanhaa Kangasala-Orivesi tielinjausta kahdessa kohdassa. Toinen kohteista on jo muinaisjäännösrekisterissä kiinteänä muinaisjäännöksenä, *Kangasala-Orivesi Vihtiälä*. Toinen osuus Vihtiälän ja Killittälänvuoren välissä, *Kangasala-Orivesi Kotovuori* rajattiin myös kiinteäksi muinaisjäännökseksi.

Inventoinnissa havaittiin yksi historiallinen torpanpaikka, *Vuorenpää*, joka rajataan muuksi kulttuuriperintökohteeksi. Kyseinen torppa näkyy vuoden 1821 tiluskartassa. Myös toista samassa kartassa näkyvää torpanpaikkaa haettiin, mutta sitä ei paikannettu maastossa. Vääksyn kartanon pohjoispuolisen metsäalueen keskellä, Killittälänvuoren eteläosassa havaittiin kivinen rajapyykki, joka määritettiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi. Myös Vääksyn kartanon alueella olleet myllynpaikat määriteltiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi, samoin kuin kartanoon johtanut puistotie ja sillan jäänteet. Mahdollisena muinaisjäännöksenä muinaisjäännösrekisteriin merkityn Manufaktuuripajan pistettä ehdotetaan poistettavaksi ja kohteen tietoja liitettäväksi Vääksyn kartanon myllyn kohdetietoihin.

Pohtiolammen eteläosassa, Pohtio-Tiilitehdas- nimisen kivikautisen asuinpaikan itäpuolella on sijainnut tiilitehdas 1900-luvun alussa. Tiilitehdas määritellään tässä inventoinnissa kuuluvaksi luokkaan ”muu kulttuuriperintökohde”.

Maastohavaintojen ja historiallisten karttojen perusteella Kisarannan alue ei osoittautunut muinaisjäännösten löytymisen kannalta potentiaaliseksi. Alue on karttatarkastelun perusteella ollut Längelmäveden pinnan alla 1830-luvulle saakka. Alue on yhä kosteaa, tasaista ranta-aluetta, eikä maastossa havaittu mitään arkeologisesti mielenkiintoista. Kisarannan rannassa on vanha ränsistynyt saunarakennus ja mahdollisesti uittoa varten tehty kapea maakannas.

Näiden havaintojen lisäksi maastossa havaittiin muita kohteita, joita ei todennäköisen nuoren ajoituksen tai epämääräisyyden vuoksi määritellä muinaisjäännöskohteiksi. Muut havainnot esitellään kappaleen 6. lopussa kappaleessa *Muut havainnot*.

Tarkkuusinventoidut alueet

Alue 1, Vääksyn kartano

Vääksyn kartanon ympäristöä ja ympäröiviä peltoalueita koekuopitettiin kahden päivän aikana. Alueelle tehtiin 33 koekuoppaa (ks. liite 1). Kartanon länsi-lounaiskulmassa olevalla peltoalueella tehtiin havaintoja kulttuurimaasta ja historiallisen ajan löytöjä tuli kolmesta koekuopasta (100, 102 ja 103). Kartanon länsi-, pohjois- ja koillispohjoispuolelle tehdyistä kuopista havaittiin tiilenkappaleita ja historiallisen ajan esineiden katkelmia sekoittuneesta peltokerroksesta, muttei selkeää historiallista kulttuurikerrosta. Kartanon etelä-lounaispuolista peltoaluetta ei tässä tutkimuksessa koekuopitettu, koska paikalla on tehty koe- ja pelastuskaivaus vuonna 2008 (Kalle Luoto) ja alueelle ei oleteta kohdistuvan muuttuvaa maankäyttöä. Tältä osalta muinaisjäännösrajaus säilytettiin lähes ennallaan.

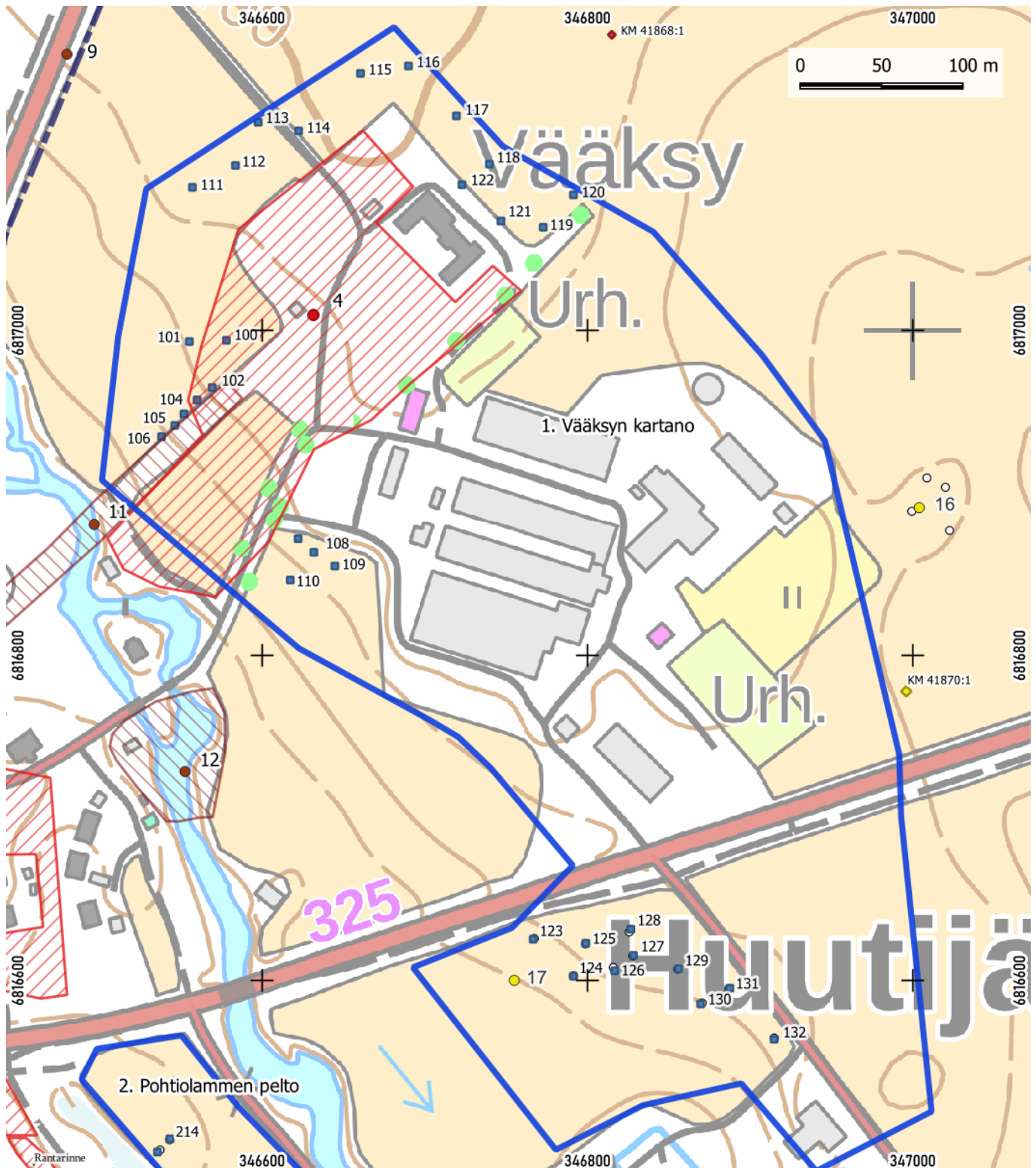
Vääksyn kartanoa ympäröivä kiinteä muinaisjäännösalue oli laaja ja perustui suurpiirteiseen yleisinventointiin (Jussila 2007). Vuoden 2022 tarkkuusinventoinnin tarkoituksena oli selvittää kartanon alueen muinaisjäännösalueen todellista laajuutta, etenkin peltoalueiden osalta. Historiallisista kartoista ja maastossa tehtyjen havaintojen perusteella Vääksyn kartanon kiinteää muinaisjäännösaluetta on syytä hieman supistaa. Muinaisjäännösaluetta supistettiin länsi- ja itäpuolelta peltujen osalta, rajan tullen lähemmäs vanhan kartanon aluetta, joka näkyy mm. vuoden 1821 tiluskartalla.

Kartanon lounaispuolella, Vääksynjoen varrella, on sijainnut kaksi kartanon myllyä ja muuta teollista toimintaa. Myllynpaikat rajattiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi, mutta niille tehtiin kaksi erillistä aluerajausta kohteiden etäisyyden vuoksi. Joen varrella on sijainnut myös manufaktuuripaja 1800-luvulla. Kohde oli mahdollisena muinaisjäännöksenä muinaisjäännösrekisterissä. Pajasta ei kuitenkaan löytynyt tietoa, mutta sen oletetaan sijainneen lähellä Vääksyn myllyä. Manufaktuuripajan mahdollista muinaisjäännöspistettä ehdotetaan poistettavaksi ja pajan tietoja lisättäväksi Vääksyn myllyn kohdetietoihin.

Vanhojen karttojen mukaan Vääksyn kartanolle on johtanut suora puistotie Kangasalta. Tielinjaus on paikoin nähtävissä maastossa ja joen koillispuolella on vanha, suurten puiden reunustama puukuja. Tielinjaus on poistunut käytöstä 1900-luvun aikana, mutta puukuja on yhä tallella ja sillan jäänteet joen reunustoilla. Kokonaisuutena puukuja edustaa hienosti historiallisen kartanon ilmettä.

Vääksyn kartanon itäpuoleiselta peltoalueelta on tehty yksittäisiä rautakautisia ja historiallisen ajan irtolöytöjä. Löytöpaikat tarkastettiin maastossa ja niiden ympäristöön tehtiin koekuoppia ja lapionpistoja. Maaperässä ei kuitenkaan havaittu viitteitä kulttuurikerroksesta tai kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Kartanon eteläpuolelta, Sahalahdentien eteläpuoliselta peltoalueelta on havaittu yksittäinen kivilautinen kvartsi-iskos vuoden 1993 inventoinnissa (Nurminen). Pellon aluetta koekuopitettiin inventoinnin yhteydessä. Pellolta ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Löytöpaikkaa ei ollut viety muinaisjäännösrekisteriin, joten tässä inventoinnissa se määriteltiin rekisteriin vietäväksi omaksi löytöpaikakseen. Kohteen kuvaus tarkemmin kohteen kuvauksen yhteydessä, ks. kohde 17. *Lepistöntie*.

Kartta 11. Väaksyn kartanon alueelle kaivetut koekuopat. Valkoisella pallolla merkitty Väaksy 2- löytöpaikan (16) läheisyyteen kaivetut koepistot. MK 1:3500.

Suosituksat alueen 1 maankäytöstä

Alueella sijaitsee kiinteä muinaisjäännöskohde Vääksyn kartano. Muinaisjäännös tulee merkitä kaavaan muinaisjäännöskohteeksi. Lisäksi muinaisjäännökselle on syytä asettaa riittävä suoja-alue. Muuttuvan maankäytön sijainnista ja riittävästä etäisyydestä muinaisjäännökseen nähden tulee tarkemmin neuvotella museoviranomaisen kanssa.

Vääksynjoki on alueen muinaisjäännösten sijainnin kannalta selittävä tekijä, joten muutoksia joenranta-alueelle ei suositella. Sahalahdentien pohjoispuolinen alue, Vääksyn kartanon pihapiiri, erityisesti kartanon päärakennuksen ympäristössä, on muuttuvan maankäytön kannalta herkkä alue. Muinaisjäännösten kannalta Sahalahden tien eteläpuolinen alue kestää paremmin muuttuvaa maankäyttöä.

Alueella sijaitsevat muut kulttuuriperintökohteet kertovat alueen aiemmasta maankäytöstä, ja merkittäviä muutoksia niiden alueella ei suositella.

Alue 2, Pohtiolammen pelto

Sahalahdentien eteläpuolella, Vääksynjoen länsipuolella ja Sepänjärvi 1-nimisen kivikautisen asuinpaikan itäpuolella sijaitsevaa kapea peltoalue kuului tarkkuusinventoitaviin alueisiin. Pello on ollut Sarsanuoman pohjaa, hyvin tasainen, kostea ja maanpinnankorkeuden (n. 85 m mpy $\pm$ 1,5 m) puolesta epätodennäköinen muinaisjäännösten esiintymiselle. Kivikautinen asuinpaikka Sepänjärvi 1 sijaitsee kuitenkin aivan pellon länsilaidassa, vanhan joenuoman rinteiden yläosassa. Pelloilta on vuoden 1969 inventoinnissa havaittu kivikautisia irtolöytöjä (KM 17918:1–4). 1900-luvulla tehtyjen kaivausten mukaan kivikautisen asuinpaikkojen alaraja Vääksynjoen pinnasta on 4,75 metriä. Tämän alapuolella on vain hajanaisia löytöjä, jotka vesi on aikoinaan syössyt paikaltaan syövyttämällä kulttuurikerrosta (Virkkala et al. 1949).

Kesän 2022 inventoinnissa peltoaluetta tutkittiin tarkkuusinventoinnin menetelmin. Pellon länsiosaan tehtiin 15 koekuoppaa (kuopat 200–214, ks. liite 2), joiden tavoitteena oli selvittää, onko alueella merkkejä kivikautisesta tai myöhäisemmästä ihmistoiminnasta. Peltoalueella ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa, ainoastaan luontaiselta vaikuttavia sedimenttikerrostumia. Pellon pinnasta havaittiin yksi kivikautinen kvartsi-iskos (KM 44181). Iskosta lisätään Sepänjärvi 1-kohteen alakohteeksi, kuten on aikaisemmin lisätty myös vuoden 1969 löydöt.

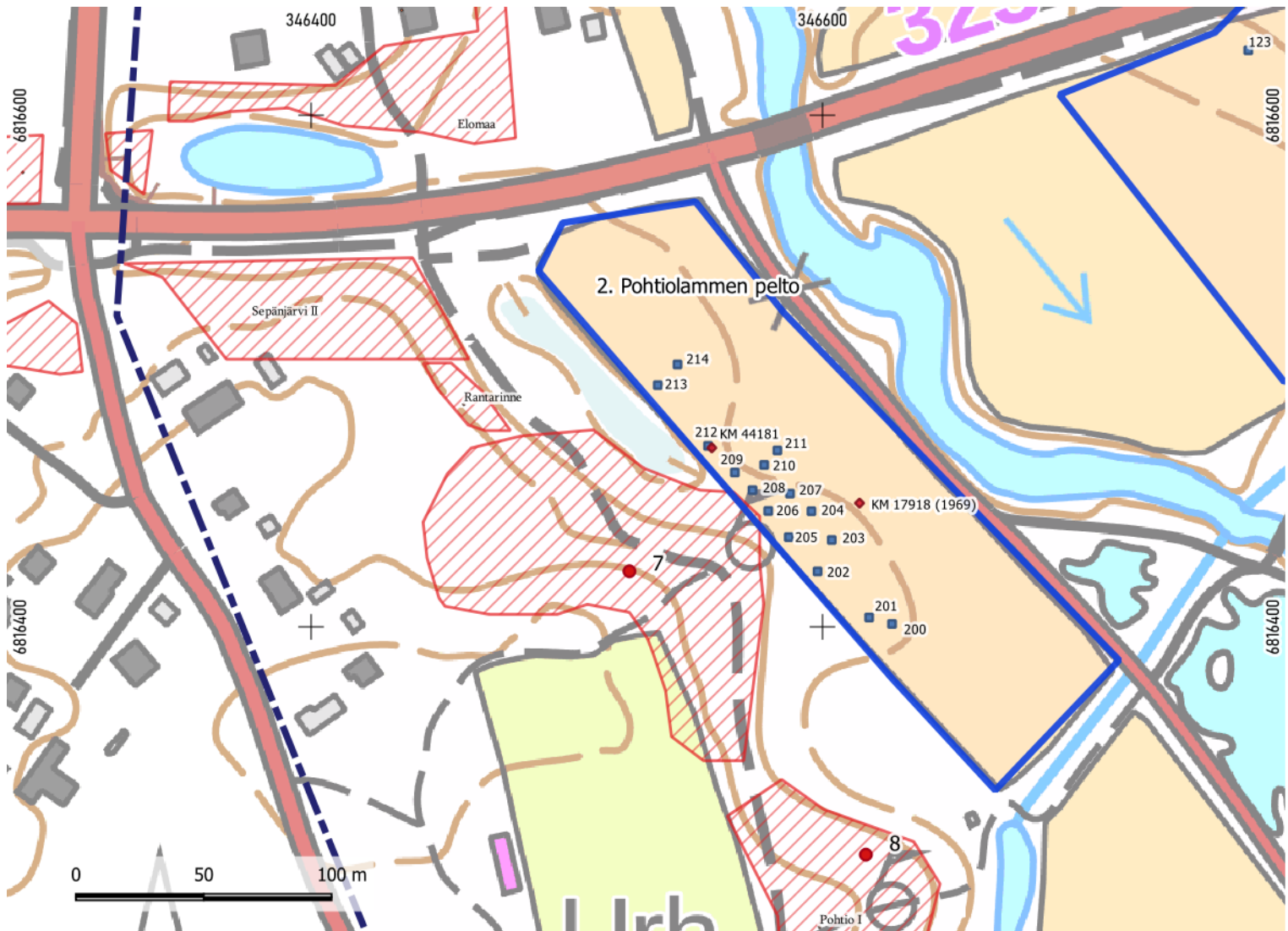
Kuva 3. Pohtiolammen peltoalueelle tehty koekuoppa 202. SK.

Kuva 4. Pohtiolammen peltoalueelle tehty koekuoppa 208. SK.

Kuva 5. Meri Leppäsalko koekuopittamassa Pohtiolammen peltoa. Luoteeseen. SK.

Kartta 12. Koekuoppien sijainti Pohtiolammen peltoalueella. MK 1:2500.

Suosituksat alueen 2 maankäytöstä

Pohtiolammen pelto sijoittuu kiinteän muinaisjäännöksen Sepänjärvi 1 välittömään lähiympäristöön ja pieneltä osin jopa sen alueelle. Muinaisjäännös tulee merkitä kaavaan muinaisjäännöskohteeksi. Lisäksi muinaisjäännökselle on syytä asettaa riittävä suoja-alue. Muuttuvan maankäytön sijainnista ja riittävästä etäisyydestä muinaisjäännökseen nähden tulee tarkemmin neuvotella museoviranomaisen kanssa.

Kiinteän muinaisjäännöksen sijainti suhteessa vesistöön (Vääksynjoki) olisi hyvä huomioida, koska se selittää alueen muinaisjäännösten sijoittumista. Muinaisjäännöksen itäreunan ja pellon länsilaidan lähellä on muinaisrantatörmä, jonka säilyminen maisemallisesti eheänä edesauttaa maiseman muutosten ymmärtämistä.

Alue 3, Kisarannantien metsäalue

Kisarannantien itäpuolelle jäävän metsäalueen eteläosa kuului tarkkuusinventoitaviin, potentiaalisen rakentamisen alueisiin. Alue on mänty- ja koivupuuvaltaista sekametsää, pohjoisosasta metsästä on joitakin vuosia sitten hakattu ja paikalla kasvaa nuorta pusikkoa. Tarkkuusinventoinnin yhteydessä metsäalue kuljettiin jalkaisin läpi. Metsässä risteilee polkuja ja niiden varsilla on osittain maastuneita maastoesteitä. Alueen eteläosassa havaittiin suurehko maakuoppa, joka vaikutti hiekanotto- tai vanhalta kellarikuopalta (sijainti: N 6815846, E 346694).

Metsäalueen itäpuolisella peltoalueella on tunnettu kivikautinen asuinpaikka Pohtiolampi-Tiilitehdas. Esitöiden yhteydessä kävi ilmi, että metsäalueen koilliskulmassa on jo 2000-luvun taitteessa havaittu merkkejä kivi- ja pronssikautisesta asutuksesta. Eeva-Leena Schultz teki alueella tutkimuksia kolmena vuotena 1999–2001. Kohdetta ei ollut rajattu muinaisjäännösrekisteriin.

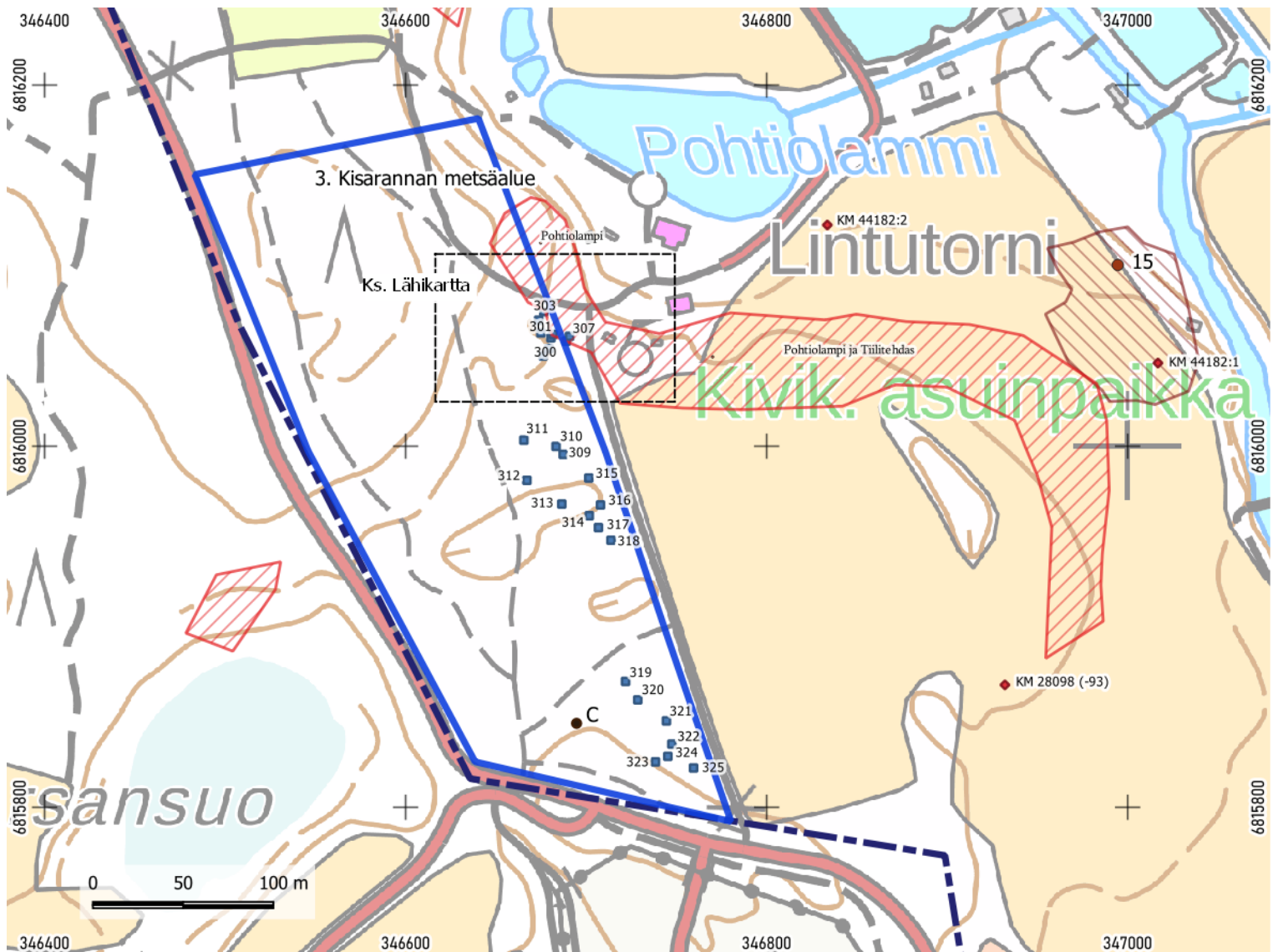
Muutenkin metsäalueen itäreuna, lähellä peltoalueen reunaa vaikutti potentiaalisimmalta kivikautisten havaintojen tekemiselle. Metsäalueen reunaan tehtiin 26 koekuoppaa (kuopat 300–325, ks. liite 3). Kivikautisen asutuksen merkkejä, kvartsi-iskoksia ja värjäytyntä mahdollista kulttuurikerrosta, havaittiin kahdesta koekuopasta (kuopat 306 ja 307), tunnetun kivikautisen asuinpaikan länsipuolelta.

Esitöiden ja tarkkuusinventoinnissa tehtyjen havaintojen perusteella ehdotamme tunnetun kivikautisen asuinpaikan, Pohtiolampi ja Tiilitehdas, aluerajauksen laajentamista kattamaan sekä Schulzin 2000-luvun taitteessa tekemien havaintojen alueen ja vuoden 2022 tarkkuusinventoinnissa tehdyt havainnot.

*Suosituks*et alueen 3 maankäytöstä

Alueen koillisosassa tarkennettiin kohteen Pohtiolampi-Tiilitehdas kiinteää muinaisjäännösrajausta. Kohde 8, Pohtiolampi ja tiilitehdas ulottuu mahdollisen muuttuvan maankäytön alueelle ja tulee merkitä muinaisjäännökseksi (SM).

Pohtiolammen suuntaan laskevaan maastoon ei suositella muuttuvaa maankäyttöä ja olisi hyvä, että jatkossa koillisosa alueesta säilyisi virkistysalueena. Alueen eteläosassa tai Kisarannantien läheisyydessä ei havaittu arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita, joten alueen maankäyttö voi muuttua alueen etelä ja länsiosassa.

Kartta 13. Koekuoppien sijainti Kisarannan metsäalueella. MK 1:3500.

Kartta 14. Lähikartta Kisarannan metsäalueen pohjoisosan koekuoppien sijainnista. MK 1:1000.

6. Muinaisjäännöskohteet (uusi kohde*)

Kiinteät muinaisjäännökset

1. Kangasala-Orivesi Vihtiälä

Nimi:	Kangasala- Orivesi Vihtiälä
Muinaisjäännöstunnus:	1000029776
Muinaisjäännösstatus:	Kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	Kulkuväylät; tienpohjat
Ajoitus:	Historiallinen
Koordinaatit:	N 6818728 E 347383 z 110,00 mpy
Koordinaattiselite:	Kulttuuriympäristön palveluikkuna, tunnettu muinaisjäännöspiste
Aiemmat tutkimukset:	Kalle Luoto arkistoseelvitys 2011 Kirsi Luoto inventointi 2014 Sinikka Kärkkäinen inventointi 2021

Aiemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Kohde sijaitsee metsässä nykyisen Ponsantien itäpuolella, noin 70 m tiestä. Maakunnallisesti merkittäväksi tielinjaksi määritelty Kangasalta Orivedelle kulkeva tielinja on yhdistänyt toisiinsa Kangasalan ja Oriveden kirkot ja se kulkee valtakunnallisesti merkittävän Vääksyn kartanoalueen ja kulttuurimaiseman vieritse. Kangasalan Huutijärven seudulta on luultavasti kuljettu jo keskiajalla Orivedelle, ja tielinja lienee vakiintunut 1600-luvulla. Kohde on osa muuksi kulttuuriperintökohteeksi määriteltyä Kangasala-Orivesi tielinjausta (1000029785).

Vihtiälän kohdalla on metsässä noin 20 m pituinen käytöstä jäänyt tienpätkä. Se erottuu maastossa 5–6 m leveänä tieurana, jonka länsireuna on pengerrytetty 0,5–1 m korkeudelle. Tieura erottuu ympäröivää maastoa tasaisempana alueena, jolla kasvaa rivissä kuusia sekä vesaikkua.

Kärkkäinen 2021: Pois käytöstä jääneen, metsittyneen tien pituus on noin 270 metriä. Vanhan tielinjan katkaisee pohjoisosasta lyhyt osuus pihaan kulkevaa tietä. Vanha tieosuus jatkuu pihatien pohjoispuolella. Tielinjan alueelle on kasvanut tiheä nuori metsikkö. Kohteella ei ollut muinaisjäännösrajausta, joten sille piirrettiin rajausta perustuen maastohavaintoihin ja vanhoihin karttoihin.

Inventointihavainnot 2022:

Tunnettu muinaisjäännöskohde Kangasala-Orivesi Vihtiälä tarkastettiin Heilu Oy: n toimesta viime vuoden Kangasalan maaseutualueiden inventoinnin yhteydessä, eikä sitä tarkastettu tässä inventoinnissa. Vuonna 2021 määriteltyä kohderajausta ei ollut vielä viety muinaisjäännösrekisteriin. Vuoden 2022 inventoinnissa tarkastettiin em. kohteen lounaispuolella, Kotokallion vieressä sijaitseva pois käytöstä jäänyt tieosuus, josta tehtiin oma muinaisjäännöskohde, Kangasala-Orivesi Kotovuori (ks. seuraava kohde).

2. Kangasala-Orivesi Kotovuori *

Nimi:	Kangasala- Orivesi Kotovuori		
Muinaisjäännöstunnus:	Uusi kohde		
Muinaisjäännösstatus:	Kiinteä muinaisjäännös		
Muinaisjäännöstyyppi:	Kulkuväylät; tienpohjat		
Ajoitus:	Historiallinen		
Koordinaatit:	N 6818118	E 346974	z 95–100,00 mpy
Koordinaattiselite:	Pois käytöstä jääneen tieosuuden keskikohta, GPS maastomittaus		

Inventointihavainnot 2022:

Maakunnallisesti merkittäväksi tielinjaksi määritelty Kangasalta Orivedelle kulkeva tielinja on yhdistänyt toisiinsa Kangasalan ja Oriveden kirkot ja se kulkee valtakunnallisesti merkittävän Vääksyn kartanoalueen ja kulttuurimaiseman vieritse. Kangasalan Huutijärven seudulta on luultavasti kuljettu jo keskiajalla Orivedelle, ja tielinja lienee vakiintunut 1600-luvulla.

Ponsantien itäpuolelta ja Kotovuoren länsipuolelta koilliseen lähtevä vanha tielinjaus on eteläosasta metsätienä. Kotovuoren pohjoispuolella tielinja haarautuu ja pohjoiseen jatkuva vanha tielinjaus vaikuttaa jääneen kokonaan pois käytöstä. Tielinjaus erottuu ympäröivästä maastosta tasaisena urana, jonka keskellä on kapea polku. Tienpohjan leveys on noin 5 metriä ja se on hieman ympäröivää maastoa korkeammalla. Tiellä kasvaa korkeaa heinää ja nuorta taimikkoa. Kokonaan pois käytöstä jääneen osuuden pituus on noin 260 metriä.

Pois käytöstä jääneelle osuudelle määriteltiin keskeinen sijainti ja aluerajaus. Valtakunnallisesti merkittävien tielinjauksien pois käytöstä jääneet osuudet määritellään kiinteiksi muinaisjäännöksiksi. Kohde kuuluu muuksi kulttuuriperintökohteeksi määriteltyyn Kangasala-Orivesi tielinjaukseen (1000029785).

Kuva 6. Kotovuoren pohjoispuolella kulkeva pois käytöstä jäänyt tielinjaus on lähes umpeenkasvanut, mutta havaittavissa. Pohjoiseen. SK.

3. Vihtiälä (Wihtiälä)

Nimi:	Vihtiälä (Wihtiälä)
Muinaisjäännöstunnus:	1000029775
Muinaisjäännösstatus:	Kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat; yksinäistalot
Ajoitus:	Historiallinen
Koordinaatit:	N 6817580 E 346680 z 95 mpy ± 2 mpy
Koordinaattiselite:	Kulttuuriympäristön palveluikkuna, tunnettu muinaisjäännöspiste
Aiemmat tutkimukset:	Kirsi Luoto inventointi 2014

Aiemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Kohde sijaitsee nykyisen Ponsantien (nro 58) vieressä olevalla pellolla, osittain tien alla. Vihtiälän yksinäistalo mainitaan jo Suomen Asutuksen yleisluettelon ensimmäisessä jaksossa 1540–1559. Kirjallisissa lähteissä esiintyy jo vuonna 1508 Olavi Jämsäläinen Vihtiälän kylästä (Suvanto 1949, 85}. Ensimmäinen kartta, jossa talon tonttimaa esiintyy, on vuodelta 1775–79 oleva isojakokartta. Kartassa Vihtiälän tonttimaa on kuvattu sijaitseväksi Kangasala-Orivesi-tielinjan pohjoispuolelle, nykyään peltomaan olevalle alueelle. Sittemmin tielinja on suoristettu kulkemaan alueen länsipuolelta. Tielinja on kulkenut kylätontin eteläpuolitse kuitenkin ainakin vielä 1900-luvun alussa, mikä käy ilmi sen aikaisesta pitäjänkartasta. Samaan karttaan on merkitty myös Vihtiälän yksinäistalon paikka samalle kohtaan, missä se on sijainnut jo 1700-luvulla. Sittemmin tonttimaa on autioitunut.

Inventointihavainnot 2022:

Kohde tarkastettiin 9.9. Vihtiälän yksinäistalon alue on edelleen viljeltyä peltomaata ja oli tarkastuksen aikaan lyhyellä sängellä. Inventoinnissa ei tehty mitään lisähavaintoja alueen aikaisempiin tietoihin nähden.

Kuva 7. Vihtiälän yksinäistalo on sijainnut vanhan Kangasala-Orivesi tielinjauksen varrella, joka on nykyisin peltoa. Taustalla nykyinen Ponsantie. Länteen. SK.

4. Vääksyn (Vääksy) kylä ja kartano

Nimi:	Vääksyn (Vääksy) kylä ja kartano
Muinaisjäännöstunnus:	1000015549
Muinaisjäännösstatus:	Kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat; kartanot
Ajoitus:	Historiallinen
Koordinaatit:	N 6817010 E 346631 z 90–100 mpy
Koordinaattiselite:	Kulttuuriympäristön palveluikkuna, tunnettu muinaisjäännöspiste
Aiemmat tutkimukset:	Timo Jussila inventointi 2007 Kalle Luoto koekaivaus 2008 Kalle Luoto kaivaus 2008 Kreetta Lesell tarkastus 2020
Aiemmat löydöt:	2525 296 Turvekirves (1887) 2102 261 Marmorstake utan pip (1882) HM 482:1, kiviase HM 1221:3,4, reikäkirveen teelmä ja savinen verkonpaino KM 2998:2, reikäkirves (1894) HM 207:1a,1b, kiviesineitä (1908) KM 5345:1, pyöreä kupurasolki (1909) KM 16695, pronssinen rannerengas (1965) KM 2008058: 1–208 (2008) KM 2008045:1–63 (2008) KM 41868:1, kalanmuotoinen hela (2019)

Aiemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Vääksyn kartano sijaitsee Kangasalan keskustasta noin 4 kilometriä itään Vääksynjoen itäpuolella. Längelmäveden ja Vesijärven yhdistäneiden muinaisen salmen, Sarsanjoen ja vanhojen teiden yhtymäkohtaan syntyi keskiajalla Vääksyn kylä. Kylä mainitaan kirjallisissa lähteissä ensimmäisen kerran vuonna 1405, ja siellä oli 1520-luvulla seitsemän tai kahdeksan taloa. Aatelisten Kirsti Pietarintytären omistamasta talosta kehittyi Vääksyn kartano. Kartano oli 1500-luvulla Wäxjöstä kotoisin olevan Westgöta-suvun rälssitilana ja olemassa jo 1500-luvun alussa, jolloin siihen liitettiin kylän muut tilat. Vääksyn kartano tunnetaan Kaarina Hannuntytären kartanona. Kaarina oli Juhana-herttuan rakastajatar ja emännöi Turun linnassa vuosina 1556–1561. Juhana ei voinut avioitua Kaarinan kanssa, vaan solmi poliittisen avioliiton Puolan prinsessa Katariina Jagellonian kanssa vuonna 1561. Kaarina naitettiin Vääksyn kartanon perustajan tyttärenpojalle Klas Westgöthelle ja hän asui Vääksyssä vuodesta 1565 vuoteen 1596, jolloin kuoli.

Kartanon rakennuksista 1500-luvulla ei ole tietoja, mutta on oletettu yhä kartanon pihassa sijaitseva kellari olisi tältä ajalta. Kellarin läheisyydessä on myös ilmeisesti sijainnut kartanon aikaisempi päärakennus. 1600-luvulla kartanorakennus sijaitsi puutarhassa olevan kellarin päällä, ja kartanon päärakennukset ovat todennäköisesti sijainneet samalla paikalla aina 1800-luvun puoliväliin asti. Vuoden 1727 jälkeen kartano siirtyi Uggle-suvulle, ja omistajat asuivat Vääksyssä vuoteen 1819. Kartano päättyi tämän jälkeen koskenperkausluutnantti Fr. V. Favorinin haltuun, minkä jälkeen teollinen toiminta Vääksyssä alkoi. Joen rannalle vanhojen myllyjen läheisyyteen perustettiin rautatehdas, jossa taottiin erilaisia rautaesineitä maataloustyökaluista ovenripoihin. Favorinin rakennuttama päärakennus paloi vuonna 1942, mutta kartanon pihassa on siitä muistona pystyyn jäänyt pylväikkö.

Kartanon kaakkoispuolinen alue on tiheästi rakennettu, mutta vanhan kartanorakennuksen liepeillä on rakentamatonta pihamaata ja kartanon ja joen välillä peltoa, jossa vanhinta asutuserostumaa on

voinut säilyä. Alueen pellot ovat hevoslaitumina. Kartanon mailta tunnetaan useita esihistoriallisia irtolöytöjä, ja alueelta on löydetty myös rautakaudelle ajoittuva solki sekä pronssinen rannerengas. Lähistöllä on kivi- ja rautakautisia asuinpaikkoja.

Nurminen 1993: Vääksyn kartanon alueelta useita esihistoriallisia irtolöytöjä, joiden täsmällisen tarkkaa löytöpaikkaa ei tunneta. Osa kivikautisista irtolöydöistä saattaa olla peräisin Sarsan kivikautisilta asuinpaikoilta.

Luoto 2008: Koetutkimuksissa paljastui historiallisen ajan rakenne, joka tulkittiin kuuluneeksi Vääksynjoen rannalla sijainneeseen riiheen tai saunaan. Samalla paikalla on saattanut sijaita eri aikoina rakennuksia. On todennäköistä, että syksyllä 2008 pelastuskaivetun alueen länsi- ja itäpuolella on säilynyt osia muinaisjäännöksestä.

Inventointihavainnot 2022:

Vääksyn kylän ja kartanon alueella tehtiin tarkkuusinventointia muinaisjäännösrajoituksen tarkentamiseksi. Kartanon alueen peltöä koekuopitettiin kahtena päivänä ja alueelle tehtiin yhteensä 23 koekuoppaa, joista kolmesta tehtiin havaintoja historiallisen ajan asutuksesta.

Kartanon alueelta on useita irtolöytöjä, joiden tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa. Osa löydöistä on toimitettu museoiden kokoelmiin jo 1800-luvun loppupuolella, osa 2010-luvun metallinetsinnässä. Vaikka esineiden löytöpaikat eivät ole tiedossa, ne kertovat alueen pitkään jatkuneesta käytöstä.

Tarkkuusinventoinnissa tehtyjen havaintojen ja kartta-analyysien perusteella Vääksyn kylän ja kartanon laajaa muinaisjäännösaluetta supistettiin. Kartanon muinaisjäännösalueen länsiosassa olleet myllyn paikat sekä puistotie sillan jäänteineen rajattiin muiksi kulttuuriperintökohteiksi.

Kuva 8. Kalle Luoto tarkastelee kartanon puistoalueella sijaitsevaa vanhaa kellaria. Koilliseen. SK.

5. Vääksy

Nimi:	Vääksy
Muinaisjäännöstunnus:	211010005
Muinaisjäännösstatus:	Kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Ajoitus:	Kivikautinen
Koordinaatit:	N 6816377 E 347062 z 90,00 mpy (alin)
Koordinaattiselite:	Kulttuuriympäristön palveluikkuna, tunnettu muinaisjäännöspiste
Aiemmat tutkimukset:	M. Koskimies inventointi 1969 T. Nurminen inventointi 1993
Aiemmat löydöt:	KM 17917:1–3 (1969) KM 28099 (1993) KM 39596 (2013)

Aiemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee Sahalahdentien eteläpuolella, pellolla Lepistöön johtavan tien tuntumassa Pohtiolammen kalanviljelylaitoksen itäpuolella noin 200 m kaakkoon vanhasta puimalasta. Kohde on osittain kyntökerroksen tuhoama. Kohde kuuluu Sarsan asuinpaikka-alueeseen.

Nurminen 1993: Kivikautinen asuinpaikka, joka sijaitsee peltorinteellä noin 200 m kaakkoon puimalarakennuksesta ja noin 10–60 m lounaaseen Lepistöön johtavasta tiestä. Pellolla näkyvissä muutama kvartsi-iskos, joita en ottanut talteen.

Inventointihavainnot 2022:

Vääksyn kivikautisen asuinpaikan muinaisjäännösalue tarkastettiin keväällä, kun pelto oli oraalla. Pellon pinnassa, muinaisjäännösalueella havaittiin muutama kvartsi-iskos, jotka jätettiin paikalleen. Kohde ennallaan aikaisempiin havaintoihin nähden.

Kuva 9. Vääksyn asuinpaikka sijaitsee loivassa eteläkaakkoon laskevassa rinteessä, hiekkatien varrella kuvan keskiosassa. Kaakkoon. SK.

6. Huutijärvi

Nimi: Huutijärvi
 Muinaisjäännöstunnus: 211010003
 Muinaisjäännösstatus: Kiinteä muinaisjäännös
 Muinaisjäännöstyyppi: Asuinpaikat
 Ajoitus: Kivikautinen
 Koordinaatit: N 6816504 E 346268 z 95–100,00 mpy
 Koordinaattiselite: Kulttuuriympäristön palveluikkuna, tunnettu muinaisjäännöspiste
 Aiemmat tutkimukset:

Autio-Lunden: V. Luho inventointi 1939
 C.F. Meinander kaivaus 1954
 M. Koskimies inventointi 1971
 M. Koskimies kaivaus 1972
 T. Nurminen inventointi 1993
 K. Luoto koekaivaus 2006
 Kirsi Luoto koekaivaus 2010
 Kirsi Luoto pelastuskaivaus 2011
 Kalle Luoto arkeologinen dokumentointi 2014
 Kalle Luoto pelastuskaivaus ja kaivaus 2019
Elomaa: E. Sarasmo 1956 kaivaus
 M. Koskimies inventointi 1971
 T. Nurminen, inventointi 1993
 Kirsi Luoto, koekaivaus 2010
Sepänjärvi II: C.F. Meinander koekaivaus 1954
 M. Koskimies kaivaus 1969
 M. Koskimies inventointi 1971
 T. Nurminen inventointi 1993
 Vadim Adel koekaivaus 2001
 Kalle Luoto pelastuskaivaus ja kaivaus 2019
Rantarinne: V. Adel inventointi 2005

Aiemmat löydöt:

Autio-Lunden: KM 13433:1–116 (1954)
 KM 13433:192–193 (1954)
 KM 18002:306–307 (1969)
 KM 18173 (1970)
 KM 35925:1–29 (2006)
 KM 38265 (2010)
 KM 38844: 1–658 (2011)
 KM 42442 (2019)
Elomaa: Vanhoja löytöjä ilmeisesti myös HM-tunnuksella, mistä löytyisi päänro?
 KM 33969:1–128 (2003)
 KM 38265 (2010)
Sepänjärvi II: KM 13433:117–122 (1954)
 KM 18002:1–305 (1969)
 Kallen löydöt 2019
Rantarinne: KM 35511: 1–6 (2005)

Aiemmat tiedot:

Huutijärven asuinpaikkakokonaisuus sijaitsee Sahalahden ja Ponsantien risteysalueen molemmin puolin, peltoalueilla ja pihamailla. Teiden rakennuksen vuoksi aluetta on tutkittu laajalti. Alueeseen kuuluu kuusi erillistä asuinpaikkaa, joista neljä sijaitsee nyt inventoitavalla alueella. Muut Huutijärven kivikautiset asuinpaikat jäivät inventointialueen ulkopuolella, eikä niitä käyty tässä inventoinnissa läpi.

Muinaisjäännösrekisteri: Autio-Lunden: Kohde sijaitsee Oriveden ja Sahalahden teiden risteysalueen tuntumassa. Kohdetta on tutkittu useina eri vuosikymmeninä teiden ja kevyen liikenteen väylien rakentamisen yhteydessä. Kohdetta on jäljellä Aution talon eteläpuolella olevalla kasvimaalla. Paikalta on tehty kivikautisia asuinpaikkalöytöjä, kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta. Kevään 2010 tutkimuksia muinaisen Sarsanuoman pohjoisrannalla, sekä Autio-Lundenin, että Elomaan alueilla. Koekaivauksissa todettiin merkkejä kivi- ja varhaismetallikautisesta asuinpaikasta. Kesän 2011 kaivauksissa alueelta löydettiin kulttuurikerroksia mesoliittiselta kivikaudelta varhaismetallikauteen sekä historiallisen ajan rakennuksen jäänteitä. Kulttuurikerroksen alimmista osista saatu radiohiiliajoitus on yksi Pirkanmaan vanhimmista luonnontieteellisistä ajoituksista.

Elomaa: Kohde sijaitsee Elomaan tontilla. Esko Sarasmo tutki alueella v. 1956, talon kohdalta. Osa asuinpaikkaa oli ehtinyt tuhoutua rakennustöissä ennen kaivautusta. Asuinpaikkaa pidettiin v. 1993 inventoinnissa kokonaan tutkittuna, mutta kevään 2003 koekaivauksissa todettiin merkkejä kivi- ja varhaismetallikautisesta asuinpaikasta. Kesän 2011 kaivauksissa alueelta löydettiin kulttuurikerroksia mesoliittiselta kivikaudelta varhaismetallikauteen sekä historiallisen ajan rakennuksen jäänteitä. Kaivausalue C:llä havaitun kulttuurikerroksen alimmista osista saatu radiohiiliajoitus on yksi Pirkanmaan vanhimmista luonnontieteellisistä ajoituksista.

Sepänjärvi II: Sepänjärven ja Sahalahdentien eteläpuolella on Lundénin maihin kuuluva pieni metsikkö Aution talon ja itäpuolella olevan pellon välillä. C. F. Meinander kaivoi metsikön reunassa Sahalahdentien rakennustöiden vuoksi pienen koekaivauksen v. 1954. Vuonna 1969 metsikkö tutkittiin metsikkö kokonaan, koska uusi Orivesi-Pälkäne oikaisu Huutijärven kohdalla oli linjattu kulkemaan tämän metsikön läpi. Vadim Adel koekuopittanut 2001, ei havaintoja. Vuoden 2019 (Luoto) tutkimuksissa tehtiin koetutkimuksia Sahalahden tien reunassa, ilman uusia havaintoja muinaisjäännöksestä. Paikalle on rakennettu kevyenliikenteenväylä.

Rantarinne: Kohde sijaitsee 110 m Kisarannantiestä koilliseen, 55 m Sahalahdentiestä eteläkaakkoon, muinaisrantaterassilla. Alue on vanhaa peltoa, jonka koillisosassa kohde sijaitsee kapeana kaistana. Löydöt ovat kvartsia ja palanutta luuta. Vadim Adel paikantanut kohteen inventoinnissaan 2005. (2005, kvartsiesine, kvartsikaavin, 6 kvartsi-iskosta, palanutta luuta 1 kpl)

Inventointihavainnot 2022:

Huutijärven kivikautiset kohteet tarkastettiin 6.5. Huutijärven alakohteista Autio-Lundén, Elomaa, Sepänjärvi II ja Rantarinne sijaitsevat inventointialueella. Huutijärven kivikautisia asuinpaikkoja on tutkittu 2000-luvun aikana useaan otteeseen rakennushankkeiden yhteydessä. Maastossa asuinpaikka-alueet olivat ennallaan niiden viimeisimpiin havaintoihin nähden. Kohteet sijaitsevat Ponsantien ja Sahalahdentien risteysalueen tuntumassa, talojen pihapiireissä ja niitä ympäröivillä pelto- ja joutomaa-alueilla, jotka olivat tarkastuksen aikaan heinällä.

Kirsi Luodon (2011) koekaivausraportin mukaan Elomaan alueelle tehtyjen asuintalojen kohdalta muinaisjäännös on tuhoutunut. Koekaivauksissa kuitenkin havaittiin esihistoriallisia ja historiallisen ajan havaintoja Sepänjärven ympäristöstä. Elomaan alakohteen muinaisjäännösalueen rajausta muutettiin Luodon raportin havaintojen mukaan.

Myös Autio-Lundénin ja Sepänjärvi II alakohteiden aluerajausta muutettiin 2000-luvun aikana tehtyjen tutkimusten tulosten perusteella. Kaivaushavaintojen perusteella asuinpaikka on tällä kohdalla sijainnut Sarsanuoman rannassa noin 10 metriä leveänä vyöhykkeenä, joka on jäänyt paksujen täyttömaakerrosten alle tienrakennustöiden seurauksena.

7. Sepänjärvi 1

Nimi:	Sepänjärvi 1
Muinaisjäännöstunnus:	211010006
Muinaisjäännösstatus:	Kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat
Ajoitus:	Kivikautinen, neoliittinen, pronssikautinen
Koordinaatit:	N 6816422 E 346525 z 90,00–95,00 mpy
Koordinaattiselite:	Kulttuuriympäristön palveluikkuna, tunnettu muinaisjäännöspiste
Aiemmat tutkimukset:	S. Pälsi koekaivaus 1921 S. Pälsi kaivaus 1923 S. Pälsi kaivaus 1932 V. Luho inventointi 1939 M. Koskimies inventointi 1971 T. Nurminen inventointi 1993 Kreetta Lesell tarkastus 2020
Aiemmat löydöt:	KM 8220:30–38 (1923) KM 9604:1–91 (1932) KM 11091:1–2 (1939) KM 17918: 1–4 (1969)
Inventointilöydöt 2022:	KM 44181 (diarioitu 14.9.2022)

Aiemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Asuinpaikka sijaitsee Vääksynjoen lounaispuolella. Paikka on metsäistä hiekkarinnettä, jossa vanhat rantaterassit ovat näkyvissä. Alueelle on kunnostettu muinaisjäännöspolku. Paikka on sijainnut Sarsankosken niskalla. Suomenselän kulttuuriin ja kampakeraamiseen vaiheeseen liittyvien löydösten lisäksi alueelta on todettu vuoden 1932 tutkimuksissa nelikulmainen, isoista kivistä rakennettu tulisija. Sen vierestä löydettiin kuparin pala. Lisäksi paikalta on tekstiilikeraamiikkaa. Liettä on pidetty löytöjen perusteella metallikautisena. Kohde kuuluu Sarsan asuinpaikka-alueeseen.

Nurminen 1993: Kaivauksissa paikalta on löytynyt mm. kuusi kivettyä tulisijaa. Vuonna 1969 löysi Mirja Koskimies myös Pälsin kaivausalueen länsipuolelta, tien länsipuolella olevan pellon alarinteestä asuinpaikkalöytöjä (KM 17918:1–4).

Inventointihavainnot 2022:

Kohde tarkastettiin 6.5. Kohde kuuluu Pohtiolammen muinaispolkuun ja alue on lehtimetsää. Paikalla on hyväkuntoinen muinaisjäännöksestä kertova infotaulu ja retkeilypöytä. Kohteen muinaisjäännösrajausten eteläosan länsireuna on osittain ratsastuskentän päällä, johon on työnnetty toista metriä kentältä tasoitettua maata. Muinaisjäännöksen säilyneisyys on tältä kohdalta hieman epäselvä.

Sepänjärvi 1- kohteen muinaisjäännösrajausten koillispuolella oleva peltoalue kuului tarkkuusinventoitaviin alueisiin (alue 2). Peltoalueelle tehtiin koekuoppia, joista ei kuitenkaan havaittu mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Peltoalueen pinnalta havaittiin yksi kvartsi-iskos (KM 44181), joka otettiin talteen ja lisättiin Sepänjärvi 1 kohteen alakohteeksi, samoin kuin vuoden 1969 inventoinnissa peltoalueelta havaitut kvartsi-iskokset.

Kuva 10. Sepänjärvi 1- asuinpaikka keväällä 2022. Alue on hoidettua muinaispolun reittiä. Koilliseen. SK.

8. Pohtiolampi ja tiilitehdas

Nimi:	Pohtiolampi ja tiilitehdas
Muinaisjäännöstunnus:	211010004
Muinaisjäännösstatus:	Kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat; asumuspainanteet
Ajoitus:	Kivikautinen, neoliittinen, pronssikautinen, varhaismetallikautinen
Koordinaatit:	N 6816311 E 346617 z 88,00–91,00 mpy
Koordinaattiselite:	Kulttuuriympäristön palveluikkuna, tunnettu muinaisjäännöspiste
Aiemmat tutkimukset:	
<i>Pohtio I:</i>	S. Pälsi kaivaus 1920, 1921 ja 1923 V. Luho inventointi 1939 C. F. Meinander kaivaus 1954 A-L. Hirviluoto tarkastus 1965 M. Koskimies inventointi 1971 T. Nurminen inventointi 1993 V. Adel tarkastus 2011 K. Lesell tarkastus 2020
<i>Pohtio II-IV:</i>	V. Luho inventointi 1939 M. Koskimies kaivaus 1965 (Pohtio II), 1966 (Pohtio III) ja 1967 (Pohtio IV) M. Koskimies inventointi 1971 T. Nurminen inventointi 1993 V. Adel tarkastus 2011 K. Lesell tarkastus 2020
<i>Tiilitehdas:</i>	S. Pälsi kaivaus 1921 (Tiilitehdas I) V. Luho inventointi 1939 M. Koskimies kaivaus 1965 (Tiilitehdas II), 1966 (Tiilitehdas III) M. Koskimies inventointi 1971 T. Nurminen inventointi 1993 K. Lesell tarkastus 2020
<i>Pohtiolampi:</i>	E-L. Schulz kaivaus 1999, 2000 ja 2001
Aiemmat löydöt:	
<i>Pohtio I:</i>	KM 7746:1–8 (1920) KM 7757:1–59 (1920) KM 7964:73–169 (1921) KM 8220: 1–29 (1923) KM 11102:1–4 (1939) KM 13433: 123–191 (1954) KM 17921:8–9 (1969)
<i>Pohtio II-IV:</i>	KM 16680:1–17 (Pohtiolammen eteläpuoli) (1965) KM 16878:1–574 (Pohtio II) (1965) KM 17104:1–1002 (Pohtio III) (1966) KM 17340:1–1157 (Pohtio IV) (1967) KM 17921:1–26 (Pohtio II-IV alueelta) (1969) KM 18464:1–8 (Pohtio II-IV alueelta) (1971) KM 19864:1–17 (Pohtio II-IV alueelta) (1976) KM 20609:1–2 (Pohtio II-IV alueelta) (1979) KM 20684:1 (Pohtio IV) (1979)
<i>Tiilitehdas I-III:</i>	KM 7964:1–72 (Tiilitehdas I) (1921)

KM 11101:1–3 (Tiilitehdas I) (1939)
 KM 16854:1–244 (Tiilitehdas II) (1965)
 KM 17103:1–111 (Tiilitehdas III) (1966)
 KM 18464:9–10 (Tiilitehdas II-III alueelta) (1971)
 KM 28098 (Tiilitehtaan aluerajauksen eteläpuolelta) (1993)

Pohtiolampi: KM 32000:1–829 (1999)

KM 32554:1–1794 (2000)

KM 32990:1–2010 (2001)

Inventointilöydöt 2022: KM44182 (diarioitu 14.9.2022)

Aiemmat tiedot

Muinaisjäänösrekisteri: Asuinpaikka-alueet sijaitsevat Pohtiolammen luoteispuolisessa metsässä hiekkarinteessä ja lammen eteläpuolisella pellolla. Alueeseen kuuluu seitsemän eri nimistä asuinpaikkaa. Kohteet kuuluvat Sarsan asuinpaikka-alueeseen.

Pohtio I: Asuinpaikka sijaitsee Pohtiolammen luoteispuolella ja Kalanviljelyslaitoksen länsipuolella. Alue on nykyisin metsäistä hiekkarinnettä, jossa vanhat rantaterassit ovat kokonaisuudessaan näkyvissä. Kohteessa on suoritettu kaivaustutkimuksia vuosina 1920–21, 1923 ja 1954. Paikalta on todettu paksu kulttuurikerros. Löydöt kuuluvat suurimmaksi osaksi varhaiskampakeraamiseen vaiheeseen, mutta joukossa on tekstiilikeraamiikkaakin. Lisäksi yhdestä kohtaa on Pyheensillan keramiikka ja Pyheensillan nuoli ja kaksi katkelmaa. Paikalle on kunnostettu muinaisjäänöspolku, ja siellä on myös nähtävillä rekonstruktio yhdestä tutkitusta liedestä. Asuinpaikan kunto on hyvä.

Pohtio II:

Asuinpaikka sijaitsee Pohtiolammen eteläpuolella ja Vääksynjoen länsipuolella olevilla peltoalueilla. Alue on aikanaan ollut pienellä niemellä Sarsansalmen suussa, Längelmäveden pohjukassa. Paikalla on Mirja Koskimies suorittanut kaivaustutkimuksia vuonna 1965. Alueelta ovat löydöt KM 16878:1–574. Kohteesta on mm. Suomusjärven kulttuurin esineistöä.

Pohtio III:

Asuinpaikka sijaitsee Pohtiolammen eteläpuolella ja Vääksynjoen länsipuolella olevilla peltoalueilla. Paikka on aikanaan ollut pienellä niemellä Sarsansalmen suussa, Längelmäveden pohjukassa. Kaivaustutkimuksia on kohteessa suorittanut Mirja Koskimies vuonna 1966. Tästä kohteesta on 70 cm x 80 cm laaja liesi, joka oli latteista kivistä koottu kivirakennelma. Kivien alla oli nokikuoppa. Tulisija erosi suorakulmaisen muotonsa puolesta kampakeraamisista liesistä ja sitä on pidettykin mahdollisesti pronssikauteen kuuluvana. Kiveyksestä löydettiin tekstiilikeraamiikkaa. Paikalta ovat löydöt KM 17104:1–1002. Kohteesta on mm. Suomusjärven kulttuurin esineistöä, ja nuorakeramiikkaa ainakin yhdeksästä astiasta.

Pohtio IV:

Asuinpaikka sijaitsee Pohtiolammen eteläpuolella olevassa metsässä. Paikka on aikanaan ollut pienellä niemellä Sarsansalmen suussa ja Längelmäveden pohjukassa. Kohteessa on Mirja Koskimies suorittanut kaivaustutkimuksia vuonna 1967. Paikalta ovat löydöt KM 17340:1–1157. Kohteesta on mm. Suomusjärven kulttuurin esineistöä ja nuorakeramiikkaa ainakin 17 astiasta.

Tiilitehdas I-III:

Asuinpaikkakokonaisuus sijaitsee Vääksynjoen länsipuolella, peltoalueella. Alueella on ollut Vääksyn tiilitehdas. Paikka on ollut aikanaan pienellä niemellä Sarsansalmen suussa, Längelmäveden pohjukassa. Tiilitehdas I -nimisessä kohteessa on kaivaustutkimuksia suorittanut Sakari Pälsi vuonna 1921. Löydöt KM 7964:1–72, KM 11101:1–3. Tiilitehdas II- kohteessa on Mirja Koskimies vuonna 1965

suorittanut kaivaustutkimuksia. Paikalta ovat löydöt KM 16854:1–244. Tiilitehdas III- asuinpaikalla on Mirja Miettinen suorittanut kaivaustutkimuksia vuonna 1966. Alueelta ovat löydöt KM 17103:1–111. Nurminen 1993: Paikan tarkastuksen yhteydessä löytyi pellolta pintapoiminnassa kvartsi- iskoksia (KM 28098) entisten kaivausalueiden eteläpuolelta. Iskokset löytyivät pellolla olevan syvänteen koillispuolelta hiekkatien länsipuolelta. (ks. kartta Nurminen 1993: 26, 29).

Pohtiolampi: Vuosina 1999–2001 tutkittiin Pohtio I ja Pohtio II-IV välisellä metsäalueella. Tutkimusaluetta kutsutaan nimellä Pohtiolampi. Eniten löytöjä tehtiin alueen itäosasta, läheltä terassin reunaa. Alueelta todettiin myös mahdollinen asuinpainanne. Löytöjen perusteella se on pronssikaudelta. Tällä kohteella ei ollut aluerajausta muinaisjäännösrekisterissä.

Inventointihavainnot 2022:

Tunnetut muinaisjäännöskohteet tarkastettiin 24.5. Kohteet ovat suurelta osin ennallaan, pääosa viljellyllä peltoalueella ja Pohtio 1- metsäalueella Sarsan alueen hoidetun muinaisjäännöspolun varrella. Pohtiolammen eteläpuolinen peltoalue oli tarkastuksen aikaan oraalla ja vanhan tiilitehtaan ympäristöstä, pellon pinnalta havaittiin kolme kvartsi-iskosta (KM 44182:1), muinaisjäännösrajausten ulkopuolelta. Paikalle tehtiin maaperäkairauksia, joissa havaittiin sekoittuneen, tiilimurskaisen peltokerroksen alla vanhan Vääksynjoenuoman maannoskerroksia. Myös Pohtiolammen etelärannan läheisyydestä löydettiin yksi kvartsi-iskos (KM 44182:2) muinaisjäännösrajausten ulkopuolelta. Peltokerros vaikutti puhtaalta hiesulta kairauksissa. Löytöpaikat lisätään muinaisjäännöskohteen alakohteiksi.

Tarkkuusinventoinnin yhteydessä Pohtiolampi-Tiilitehdas- kohteen länsipuolista metsäaluetta koekuopitettiin. Muinaisjäännösrajausten ulkopuolelta kahdesta koekuopasta (306 ja 307) tehtiin lisähavainnot kivikaudesta. Koekuopasta 306 löytyi kvartsiesineen katkelma sekoittuneesta maasta ja koekuopasta 307 havaittiin värjäytynyttä hiekkaa, josta löytyi kaksi kvartsi-iskosta ja pieni palaneen luun kappale. Havaintojen perusteella Pohtiolampi-Tiilitehdas- muinaisjäännöskohteen aluerajausta laajennettiin länteen kattamaan tarkkuusinventoinnissa tehdyt havainnot. Myös 1999–2001- tehdyt kaivaushavainnot lisättiin aluerajaukseen.

Teija Nurmisen inventoinnissa tekemä löytö (KM 28098), lisättiin myös muinaisjäännöskohteen alakohteeksi, kuten kuin muutkin pellolta löytyneet kvartsi-iskokset.

Kuva 11. Pohtio 1 -asuinpaikka ja lieden löytöpaikka aidattu. Kaakkoon. SK.

Kuva 12. Neljä kvartsi-iskosta löytyi vanhan tiilitehtaan alueelta, pellon harjanteelta, metsän ja pellon reunalta. Kaakkoon. SK.

Kuva 13. Pohtiolampi ja tiilitehdas muinaisjäännösalueen länsipuolelle kaivetusta koekuopasta (nro 307) havaittiin kvartsi-iskos (mitan vas. puolella). SK.

Muut kulttuuriperintökohteet

9. Kangasala-Orivesi tielinja

Nimi:	Kangasala-Orivesi tielinja
Muinaisjäännöstunnus:	1000029785
Muinaisjäännösstatus:	Muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	Kulkuväylät; tienpohjat
Ajoitus:	Historiallinen
Koordinaatit:	N: 6817170 E: 346480
Koordinaattiselite:	Kulttuuriympäristön palveluikkuna, tunnettu muinaisjäännöspiste. Tielinjan Vääksyn puoleisen pään koordinaatit
Aiemmat tutkimukset:	Kalle Luoto 2011 arkistoinventointi Kirsi Luoto 2014 inventointi

Aiemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Maakunnallisesti merkittäväksi tielinjaksi määritelty (Luoto Kalle 2011) Kangasalta Orivedelle kulkeva tielinja on yhdistänyt toisiinsa Kangasalan ja Oriveden kirkot ja kulkee valtakunnallisesti merkittävän Vääksyn kartanoalueen ja kulttuurimaiseman vieritse. Kangasalan Huutijärven seudulta on luultavasti jo keskiajalla kuljettu Orivedelle, ja tielinja lienee vakiintunut 1600-luvulla. Tietä on pidetty myös mahdollisena alkuperäisenä Laukaantienä, mutta todennäköisempää on, että Längelmäveden itäpuolinen reitti on kuitenkin tielinjoista vanhempi.

Osa tielinjasta on jäänyt pois kokonaan käytöstä ja nämä kohteet on luokiteltu kiinteiksi muinaisjäännöksiksi (Kangasala- Orivesi Vihtiälä, K - O Suomatka ja K - O Sammalisto). Käytössä oleva tielinja on muu kulttuuriperintökohde.

Kärkkäinen & Luoto 2021: Kangasalan maaseutualueiden osayleiskaavainventoinnissa (Heilu Oy) vanhan Kangasala-Orivesi tielinjauksen varrelta havaittiin useita kohtia, joissa tielinja oli jäänyt pois käytöstä. Kohteet määriteltiin kiinteiksi muinaisjäännöksiksi: Kangasala- Orivesi Kautio, K-O Vuoristo 1, K-O Vuoristo 2, K-O Rantala, K-O Pispala ja K-O Pispala 2. Kohteita ei ollut vielä muinaisjäännösrekisteriin raportin teon (09/2022) aikana.

Inventointihavainnot 2022:

Vanha Kangasala- Orivesi-tielinjaus on jäänyt Ponsantien suoristuksen ja peltojen alle Vääksy kartanon pohjoispuolella. Inventointialueen metsäalueelta havaittiin yksi pois käytöstä jäänyt tien osa, josta tehtiin kiinteä muinaisjäännös, kohde 5.2. *Kangasala-Orivesi Kotovuori*. Kohde kuuluu osaksi muuksi kulttuuriperintökohteeksi luokiteltua kokonaisuutta, Kangasala-Orivesi- tielinjausta.

10. Laiska-Jaakon tie

Nimi:	Laiska-Jaakon tie
Muinaisjäännöstunnus:	211010006
Muinaisjäännösstatus:	Muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	Kulkuväylät; tienpohjat
Ajoitus:	Historiallinen
Koordinaatit:	N: 6816726 E: 346388 z: 85,00 mpy
Koordinaattiselite:	Kulttuuriympäristön palveluikkuna, tunnettu muinaisjäännöspiste
Aiemmat tutkimukset:	Kirsi Luoto 2014, inventointi

Aiemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Vääksyn kartanolta on johtanut lounaaseen, kohti Kangasalle vievää tietä (nykyinen Kuohunharjuntie) kaksi tietä, jotka molemmat esiintyvät Vääksyn kartanon tiluskartassa vuodelta 1821 (G.F. Järnström). Eteläisempi tielinja kulkee osan matkaa pitkin nykyisen Laiska-Jaakontien linjausta, mutta lähellä Kuohunharjuntien risteystä se eroaa nykyään käytössä olevasta linjauksesta. Laiska-Jaakontietä on oikaistu noin 50 vuotta sitten. Eteläisempi vanha tielinja on muistitiedon mukaan ollut käytössä vielä vuonna 1965. 1700–1800-lukujen vaihteeseen ajoittuvassa rekognosointikartassa ei tielinjaa esiinny, minkä perusteella tie on tätä nuorempi.

Eteläisempi vanha tielinjaus alkaa idässä omakotitalon pihatien länsireunasta ja kulkee tästä kohti länsiluodetta. Tielinja erottuu nykyisen Laiska-Jaakontien pohjoispuolella noin 20 m matkalla noin 6 m leveänä, ympäröivästä maastosta korotettuna urana, jonka keskellä kulkee polku. Tien pengeri on eteläpuolella noin 1 m korkea, pohjoispuolella hieman matalampi, noin 0,8 m korkea. Tielinja yhtyy lännessä vanhaan Vääksyn kartanolta viivasuorasti kohti lounasta kulkeneeseen tielinjaan, josta ainakin osa on yhä nähtävissä maastossa pengerrettynä, noin 6 m leveänä, tasaisena tielinjauksena. Teiden yhtymäkohdassa on resentejä kaivantia.

Inventointihavainnot 2022:

Vääksyn kartanoon johtavan puistotien ja Laiska-Jaakontien vanha risteysalue tarkastettiin. Kohde on ennallaan Luodon (2014) havaintoihin nähden. Laiska-Jaakontien pohjoispuolella on kulkenut suora kartanoon vievä tielinjaus, josta tehtiin oma kohteensa, Vääksyn kartanon puistotie.

11. Vääksyn kartanon puistotie *

Nimi:	Vääksyn kartanon puistotie
Muinaisjäännöstunnus:	Uusi kohde
Muinaisjäännösstatus:	Muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	Kulkuväylät; tienpohjat
Ajoitus:	Historiallinen
Koordinaatit:	N 6816880 E 346496
Koordinaattiselite:	GPS maastomittaus, sillan jäänteiden sijainti joen itäreunalla

Inventointihavainnot 2022:

Vääksyn kartanolle on ennen kulkenut suora tielinjaus nykyisten Laiska-Jaakontien ja Ponsantien risteysalueelta. Tielinjaus näkyy rekognosointikartassa 1776–1805 (ks. Luoto 2014:42), vuoden 1821 tiluskartassa ja vielä vuoden 1919 uusjakokartalla, jonka jälkeen se häviää kartoilta. Kartanon puolella vanha tielinjaus erottuu maastosta selkeästi, koska sitä reunustaa suurten puiden muodostama kuja aivan Vääksynjoen partaalle saakka. Puukuja on hevoslaitumen alueella, eikä ole enää käytössä. Joen molemmilla rannoilla sekä vedessä on näkyvissä jäänteitä vanhasta sillasta. Selkeimmin erottuu joen itäpenkereellä oleva sillan perustana ollut kivipenger, jonka edustalla joen rannassa on noin 30 cm pinnan yläpuolelle ulottuva paalurivistö. Kivipenger on noin 3–3,5 metriä leveä, samoin kuin vedessä oleva paalurivistö. Sillan jäänteiden sijainti: N: 6816880, E: 346496.

Joen länsipuolen rantavedessä on pystyssä muutama hajanainen paalu. Tielinjaus on ainakin osittain yhä nähtävissä maastossa pengerrerettynä, noin 6 m leveänä, tasaisena tielinjauksena, jonka reunoilla kasvaa suuria mäntyjä, jäänteinä puukujasta. Tielinjaus tai puukuja eivät ole kuitenkaan yhtä selkeät, kun joen itäpuolella. Teiden yhtymäkohdassa lähellä asuintaloja on resentejä kaivantoja, kuten Luoto (2014) mainitsee raportissaan.

Kartanoon johtava tielinjaus sillan jäänteinen ja puukujineen katsottiin hyvin säilyneeksi ja edustavaksi kokonaisuudeksi hienossa kartanomiljöössä. Tien kohta säilyneiltä osin rajattiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi.

Kuva 14. Vääksynjoen itäpuolella kartanoon johtavaa vanha puiden reunustama kuja. Koilliseen. KL.

Kuva 15. Vanhan sillan jäänteet Vääksynjoen itärannalla, kartanoon johtaneen tien kohdalla. Koilliseen. SK.

Kuva 16. Vääksynjoen länsipuolella säilyneen tieosuuden pengerrystä. Koilliseen. SK.

12. Vääksyn kartanon myllyt *

Nimi:	Vääksyn kartanon myllyt		
Muinaisjäännöstunnus:	Uusi kohde		
Muinaisjäännösstatus:	Muu kulttuuriperintökohde		
Muinaisjäännöstyyppi:	Työ- ja valmistuspaikat; vesimyllyt		
Ajoitus:	Historiallinen		
Koordinaatit:	N 6816729	E 346553	z 84–86 mpy
Koordinaattiselite:	Alamyllyn keskeinen sijainti, GPS maastomittaus		

Inventointihavainnot 2022:

Vääksyn kartano rakennutti myllyjä Vääksynjokeen sen jälkeen, kun Sarsan myllyt kuivuivat vuoden 1604 luonnonmullistuksen seurauksena. 1700-luvulla joessa toimi kaksi rälssimyllyä, ylä- ja alamylllyt. Vääksyn kartanon tiluskartassa (1821) näkyy kaksi myllyä Vääksynjoen varrella. Vääksynjokea padottiin yläjuoksulta, jotta myllyille riittäisi vesi. Patoamisen seurauksena Vesiäjrven pinta nousi ja alueen maanomistajat valittivat kartanon ”luvattomista” padoista 1800-luvun alussa. Vuonna 1835 kartanon omistaja Favorin veloitettiin rakentamaan ”siihen puron sivuhaaraan, jonka kautta järven liikavesi virtaa”, tulvapöytä, joka oli $\frac{3}{4}$ kyynärää korkeammalla, kuin myllyruuhkan pohja. Vuonna 1858 ylämylly piti siirtää alamyllyn paikalle. Vääksynjoen perkaus suoritettiin 1860–62. Vesiäjrven pinta aleni 1,34 metrillä. (Virkkala et al. 1949).

Alamyllly on sijainnut kartanon lounaispuolella, Laiska-Jaakontien varrella, pienen sillan eteläpuolella. Alamyllly on ollut käytössä ylämyllyä kauemmin ja paikalla on mylly vielä vuoden 1953 peruskartalla. Nykyisin jokiuomassa on patorakenteita pienen sillan kohdalla ja joen penkereellä on rautaisia myllynrattaita ynnä muuta laitteistoa modernimmasta myllytoiminnasta. Patoaltaan molemman puoleiset joen penkereet vaikuttavat muokatulta ja kasvusto on lehtomaista. Joessa on havaittavissa yksittäisiä puutolppia. Vanhempi myllytoiminta on sijainnut tällä alueella ja paikalla voi sijaita vanhemman myllyrakennuksen jäännöksiä.

Vääksyn kartanon tiluskartassa (1821) näkyvä pohjoisempi mylly (eli ylämylly) on sijainnut suurin piirtein nykyisen Ponsantien maantiesillan kohdalla. Ponsantien kaakkoispuolella on havaittavissa muokattua jokiuomaa, jossa on puisten tolppien jäänteitä pienen saaren länsipuolella. Tolpparivistö sijaitsee noin metrin etäisyydellä rantapenkereestä ja niitä on vedessä ainakin 30 metrin matkalla. Osa tolppien päistä oli veden pinnan alapuolella ja joessa oli muutakin puutavaraa irrallaan, sekä runsaasti kaatuneita puita ja oksia, jotka vaikeuttivat havainnoimista. Rakenteet saattavat liittyä paikalla olleeseen elinkeinotoimintaan. Ylämyllyn sijainti: N 6817001, E 346418. Paalurivistön keskeinen sijainti: N 6816955, E 346418.

Vääksyn manufaktuuri-paja

Vääksyn manufaktuuri-paja (1000018399) oli merkitty muinaisjäännösrekisteriin mahdollisena muinaisjäännöksenä. Muinaisjäännösrekisterin tietojen mukaan Vääksyssä alkoi teollinen toiminta 1800-luvun alkupuoliskolla, kun Vääksyn kartano päätyi koskenperkausluutnantti Fr. V. Favorinin haltuun. Joen rannalle vanhojen myllyjen läheisyyteen perustettiin rautatehdas, jossa taottiin erilaisia rautaesineitä maataloustyökaluista ovenripoihin. Kohteen sijaintitieto oli arvioitu peruskartalta ja esitetty pistemäisenä. Tarkka alueen sijainti ja laajuus ei ole tiedossa.

Vanhoista kartoista tai muustakaan lähdeaineistosta ei löytynyt lisätietoa kohteesta. Tiedetään vain, että paja on sijainnut lähellä myllyjä. Sen vuoksi ehdotetaan, että kohteen mahdollinen

muinaisjäännöspiste poistetaan ja kohteen tiedot lisätään Vääksyn myllyn tietojen yhteyteen, koska tuotantolaitos on todennäköisesti toiminut myllyn yhteydessä.

Kuva 17. Ote Vääksyn kartanon vuoden 1821 tiluskartasta. Myllyt ovat sijainneet Vääksynjoen varrella. Niiden välissä on kulkenut kartanoon johtava suora tielinjaus.

Kuva 18. Vääksyjoessa, Ponsantien kaakkoispuolella havaittu paalurivistö. Kaakkoon. SK.

Kuva 19. Laiska-Jaakontien varrella, Vääksynjoen länsirannalla on vanhan myllytoiminnan jäänteitä. Kaakkoon. SK.

Kuva 20. Vääksynjokea Laiska-Jaakontien eteläpuolelta. Joen penkereillä on havaittavissa eriaikaisia rakenteita. SK.

13. Vuorenpää *

Nimi:	Vuorenpää
Muinaisjäännöstunnus:	Uusi kohde
Muinaisjäännösstatus:	Muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	Asuinpaikat, torpat
Ajoitus:	Historiallinen
Koordinaatit:	N 6817075 E 347280 z 102–104,00 mpy
Koordinaattiselite:	GPS maastomittaus, kivijalan sijainti

Inventointihavainnot 2022:

Vääksyn kartanon tiluskartassa (v. 1821), kartanon koillispuolisella metsäalueella on Vuorenpä-niminen torppa. Torppa näkyy myös pitäjänkartalla ja paikalla on rakennuksia myös vuoden 1919 uusjakokartalla. Kohde sijaitsee noin 600 metriä kartanosta itäkoilliseen, nykyisen Kallionpään talon länsipuolisessa metsikössä. Torpan ohi on kulkenut vanha tie, joka on jäänyt metsäautotieksi Sahalahdentien valmistuttua 1950-luvun lopussa.

Metsätiestä noin 20 metriä pohjoiseen, pienen kallioharjanteen reunalla on havaittavissa pieni kivijalka. Kivijalan kulmausta on nähtävissä noin kolme metriä, joka on avonaisen kallion reunalla. Kivet ovat suorakulmaisia, niiden korkeus on noin 30 cm, halkaisija 50 cm. Toinen puoli kivijalasta häviää ympäröivän maastoon. Kivijalasta noin 10 m luoteeseen on pieni kuoppa, jonka halkaisija on noin yhden metrin. Kohteen pohjoispuolinen metsäalue on jokunen vuosi sitten hakattu ja maasto vaikutti myllättyltä. Alueen kasvusto on rehevöitynyt ja paikalla kasvoi tiheää pensaikkoa. Havaintojen alue määriteltiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi ja sille tehtiin aluerajaus maastohavaintojen mukaan.

Vuoden 1821 kartalla näkyy myös toinen torppa, Tanhuanpää. Kyseistä torpanpaikkaa haettiin maastossa, mutta sitä ei kuitenkaan havaittu. Mahdollisesti se on sijainnut yksityisen hautausmaan kohdalla.

Kuva 21. Pieni kivijalan kulmaus erottui lehtien alta pienen kallion reunalla. Etelään. SK.

Ote Växsyn kartanon tiluskartasta (1821). Torpat Tanhuanpää ja Wuorenpä.

14. Killittälänvuori *

Nimi:	Killittälänvuori		
Muinaisjäännöstunnus:	Uusi kohde		
Muinaisjäännösstatus:	Muu kulttuuriperintökohde		
Muinaisjäännöstyyppi:	Kivirakenteet, rajapyykit		
Ajoitus:	Historiallinen		
Koordinaatit:	N 6818036	E 347189	z 138 m mpy
Koordinaattiselite:	GPS maastomittaus		

Inventointihavainnot 2022:

Vääksyn kartanon pohjoispuolisella metsäalueella, Ponsantien itäpuolella ja Killittälänvuoren lounaisrinteellä havaittiin kivinen rajapyykki. Pyykki sijaitsee pienellä avokallioalueella mäntymetsikössä. Pyykin perusta on soikea ja sen keskellä on muita kiviä korkeampi viisarikivi. Pyykin koko on 0,8 x 1,2 metriä, perustan korkeus 40 cm, viisarikiven 70 cm.

Paikalla kulkee kylien raja vuoden 1821 tiluskartalla ja vuoden 1919 uusjakokartalla. Uusjakokartan mukaan raja on Vihtiälän yksinäistalon ja Vääksyn yksinäisrälssisäterien ja rälssitorppien välisellä rajalla. Kohde on yhä käytössä olevalla rajalinjalla. Rajapyykin ikää ei varmuudella tiedetä, koska Vääksyn alueesta ei ole 1700-luvun karttaa.

Kuva 22. Kivinen rajapyykki oli tehty pienelle avokallioalueelle. Itään. SK.

15. Tiilitehdas *

Nimi:	Vääksyn tiilitehdas		
Muinaisjäännöstunnus:	Uusi kohde		
Muinaisjäännösstatus:	Muu kulttuuriperintökohde		
Muinaisjäännöstyyppi:	Teollisuuskohteet; tiilitehtaat		
Ajoitus:	Historiallinen, moderni		
Koordinaatit:	N 6816098	E 346997	z 86–90 m mpy
Koordinaattiselite:	GPS maastomittaus		

Inventointihavainnot 2022:

Tiilitehtaan sijainti havaittiin vuoden 1919 uusjakokartalta. Alue on autioitunut 1900-luvun puoliväliin mennessä. Paikalla on nykyisin peltoa ja joen penkereellä rehevöitynyttä lehtometsää. Joen penkereellä on vanha puinen rakennus, joka on romahtamaisillaan. Joen pengeralue näyttää muokatulta ja maastossa paikoin on havaittavissa matalahkoja kuopanteita (syv. 30–40 cm) ja niiden vieressä matalahkoja maakasoja. Maaperä vaikuttaa saviselta. Maan pinnalla on runsaasti tiilimurskaa ja paikoin on tiilensekaisia maakasoja. Peltoalueen pinnassa on myös nähtävissä tiilimurskaa, jota on myös sekoittuneessa peltokerroksessa.

1800-luvun pitäjänkarttaan tiilitehdasta ei ole merkitty, mutta paikalle kulkee tie. Tehdas liittyy Vääksyn kartanon elinkeinotoimintaan. Sen perustamisaikaa ei pystytty tässä inventoinnissa arvioimaan, joten kohde määriteltiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi ja sille tehtiin aluerajaus vuoden 1919 uusjakokartan perusteella.

Kuva 23. Tiilitehtaan alue pitäjänkartalla (vas.) ja vuoden 1919 uusjakokartalla.

Kuva 24. Tiilitehtaan alueella maaperä oli pehmeä ja vaikutti muokatulta. Alueella oli kuoppia sekä maa- ja tiilikasoja. Pohjoiseen. SK.

Kuva 25. Maassa oli runsaasti tiilimurskaa. SK.

Löytöpaikat

16. Vääksy 2

Nimi:	Vääksy 2
Muinaisjäännöstunnus:	1000031886
Muinaisjäännösstatus:	Löytöpaikat
Muinaisjäännöstyyppi:	Irtolöytöpaikat
Ajoitus:	Rautakautinen, ristiretkiaika
Koordinaatit:	N 6816891 E 347004 z 85 m mpy ± 2 m
Koordinaattiselite:	Kulttuuriympäristön palveluikkuna, kohteen tunnettu muinaisjäännöspiste (kankiketjun nivelen arvioitu löytöpaikka)
Aiemmat löydöt:	KM 41870:1 sarjahelmi KM 42685:1 kankiketjun nivel Vuoden 1571 raha (ei talletettu kokoelmiin)

Aiemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Löytöpaikka sijaitsee Huutijärvellä, Vääksyn kartanon päärakennuksesta noin 310 metriä kaakkoon. Paikalta on löytynyt metallinetsinnässä kankiketjun nivel (KM 42685:1) sekä raha. Niiden löytösyvyys oli noin 45 cm. Kohteeseen on sittemmin liitetty myös jo aiemmin toimitettu metallinilmaisnlöytö (pronssinen sarjahelmi KM 41870: 1).

Inventointihavainnot 2022:

Peltoalue pintapoimittiin ilmoitettujen löytöjen kohdata keväällä 25.5. Pellon pinta oli hyvin kuiva ja tasaisen harmaa, eivätkö havaintomahdollisuudet olleet kovin hyvät. Läheltä Sahalahdentietä pellon pinnasta havaittiin historiallisen/ modernin ajan rojua, posliinia, lasia, tiilenmurua ja rautaromua.

Paikalle tehtiin neljä koepistoa 28.7. Kyntökerroksen alla havaittiin puhdas, vaalea savinen hiesu, eikä mitään kulttuurikerrokseen tai kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa havaittu. Koekuopista ei tehty erillistä luetteloa.

Kuva 26. Meri Leppäsalko koekuopittamassa löytöpaikkaa. Pohjoiseen. SK.

Kuva 27. Kankiketjun nivelen löytöpaikka on pellon töyräällä, joka laskee loivasti itään. Kaakkoon. SK.

Kuva 28. Löytöpaikan ympärille tehdyissä koepistoissa kyntökerroksen alapuolelta tuli puhdas hiesu. SK.

17. Lepistöntie (ei rekisterissä)

Nimi:	Lepistöntie
Muinaisjäännöstunnus:	Ei rekisterissä
Muinaisjäännösstatus:	Löytöpaikat
Muinaisjäännöstyyppe:	Irtolöytöpaikat
Ajoitus:	Kivikautinen
Koordinaatit:	N 6816600 E 346755 z 85 m mpy
Koordinaattiselite:	Nurmisen sijaintipaikka
Aiemmat löydöt:	KM 28099 (1993)

Aiemmat tiedot:

Nurminen 1993: Puimalarakennuksen ja Sahalahden tien väliseltä pellolta yksi kvartsi-iskos (KM 28099). Pelto oli hiekkaa, eikä siinä ollut näkyvissä mitään tummempia alueita eikä mitään muuta kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Pelto oli oraalla ja poimintaolosuhteet olivat hyvät.

Inventointihavainnot 2022:

Nurmisen mainitsema peltoalue tarkastettiin ja alueelle tehtiin kymmenen pientä koekuoppaa. Maaperässä ei havaittu mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa ja kohde merkittiin löytöpaikkana ja pistemäisenä tietona kartalle. Muutamien koekuoppien sekoittuneesta peltokerroksesta havaittiin historiallisen ajan löytöjä, tiilenkappaleita, lasinpaloja, kuonaa ja yksittäinen palamattoman luun pala. Löytöjä ei otettu talteen.

Ks. koekuoppakuvaukset liitteestä 1.

Kuva 29. Meri Leppäsalko koekuopittamassa vanhan puimalan ja Sahalahdentien välisellä peltoalueella. SK.

18. Lepistö (ei rekisterissä)

Nimi: Lepistö
 Muinaisjäännöstunnus: Ei rekisterissä
 Muinaisjäännösstatus: Löytöpaikat
 Muinaisjäännöstyyppi: Irtolöytöpaikat
 Ajoitus: Kivikautinen
 Koordinaatit: N 6816065 E 347238 z 80–85 m mpy
 Koordinaattiselite: Arvioitu sijainti Nurmisen (1993) inventointiraportin kartasta
 Aiemmat löydöt: KM 28100

Aiemmat tiedot:

Nurminen 1993: Lepistön talosta n. 200 m luoteeseen, Lepistöön johtavan tien länsipuolelta tien reunassa kasvavan koivun edustalta kvartsi-iskoksia (KM 28100). Iskokset löytyivät n. 40 m pituiselta alueelta (suunnassa N-S) tien tuntumasta (tiestä n. 10–15 m päästä). Tien itäpuolelta ei iskoksia löytynyt. Pelto oli hiekkaa, eikä siinä ollut näkyvillä tummempia kohtia tms. Tämä löytöpaikka sijaitsee n. 300 m eteläkaakkoon Vääksyn vanhan puimalan asuinpaikasta.

Inventointihavainnot 2022:

Nurmisen mainitsema löytöpaikka tarkastettiin, muttei tehty mitään lisähavaintoja. Pelto oli tarkastuksen aikaan heinällä ja havaintomahdollisuudet huonot. Löytöpaikan läheltä, Lepistöntöyrään itäpuolelta on tehty rautakautisia löytöjä 1900-luvun alussa. kohde on poistettu muinaisjäännös, Lepistöntöyry.

Muut havainnot

Muut havainnot ovat kohteita, jotka kiinnittivät inventoijan huomion maastossa, mutta kohteita ei kuitenkaan katsota muinaisjäännöskohteiksi niiden nuoren iän tai epämääräisyyden vuoksi.

Kellarikuopat (A)

Vääksyn kartanon itäpuolella, peltoalueen reunassa on metsäinen kukkula, jonka pohjoisreunalla havaittiin neljä vierekkäin olevaa neliönmuotoista maakellarikuoppaa. Kuoppien halkaisija oli noin 2,5 metriä ja syvyys 1,2–1,4 metriä. Alue on luonnonsuojelualuetta. Kellarikuoppien keskeinen sijainti: N 6817076 E 347279.

Kuva 30. Kellarikuopat oli kaivettu hiekkaiseen maastoon. Etelään. SK.

Sillan jäännös (B)

Vääksynjoen eteläosassa, Lepistön tilan lounaispuolella havaittiin vanhan sillan kiviset perustukset. Paikalla on kulkenut tie vielä vuoden 1961 painetulla kartalla, mutta se on jäänyt pois käytöstä 1960-luvun aikana, sillä myöhemmissä kartoissa sitä ei enää näy. Sillan perustusten sijainti Vääksynjoen länsirannalla: N 6815825 E 347220 z 81 m mpy.

Kuoppa (C)

Kisarannan metsäalueella havaittiin pyöreähkö kuoppa, jonka halkaisija on noin 8 metriä. Kuopan ympärillä on havaittavissa loivaa maavallia. Kupan pohjalle tehdyssä koepistossa havaittiin pelkkää puhdasta hiekkaa. Kuoppa näkyy maanmittauslaitoksen rinnevarjosteessa. Sijainti N 6815846 E 346694.

Lähteet

Painetut:

Virkkala, K. & Luho, Ville & Suvanto, Seppo 1949. Längelmäveden seudun historia I. Forssan kirjapaino Oy. Forssa. 1949

Tutkimusraportit:

Adel, Vadim 2006. Kangasala Huutijärvi, Kisarannantien asemakaava-alueen arkeologinen inventointi. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Jussila, Timo. 2007. Kangasala Maaseutualueiden yleiskaava-alueen muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti Oy.

Koskimies, Mirja 1971. Muinaisen Sarsanuoman inventointi.

Koskimies, Mirja, 1966. Kertomus kaivauksista Kangasalan Sarsan asuinpaikka-alueella 4/7–22/7.1966. Muinaistieteellinen toimikunta. Museoviraston arkisto.

Kärkkäinen, Sinikka & Luoto, Kalle 2021. Kangasalan maaseutualueiden osayleiskaavainventointi. Heilu Oy.

Luoto, Kalle. 2006. Arkeologiset koetutkimukset Kangasalan Huutijärven Autio-Lundénin kivikautisella asuinpaikka-alueella elokuussa 2006. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Luoto, Kalle. 2008. Kangasala, Vääksy, Vääksyn kartano. Arkeologinen kaivutyön valvonta ja koetutkimus yhdysvesijohdon suunnitellulla rakentamisalueella Vääksynjoen varressa 1.–17.7. 2008.

Luoto, Kalle. 2008. Kangasala, Vääksy, Vääksyn kartano, Arkeologinen pelastuskaivaus 1.-16.9.2008. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Luoto, Kirsi 2010. Kangasala Huutijärvi, kivikautisen asuinpaikan koekaivaus. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Luoto Kalle. 2011. Pirkanmaan historialliset tiet. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Luoto, Kalle. 2014. Huutijärvi. Arkeologinen dokumentointi kohteen Kangasala Huutijärvi (211010003) lähistöllä. Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy.

Luoto, Kirsi. 2014. Kangasala Huutijärvi - Pispala -maakaapelilinjauksen tarkkuusinventointi. Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy.

Nurminen, Teija 1993. Kangasalan inventointi.

Pälsi, Sakari 1923. Kangasala Sarsa Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 1920–1923. Museoviraston arkisto.

Schulz, Eeva-Leena 2002. Kangasala Sarsa Pohtiolampi. Asumuspainanteen kaivaus kivi- ja pronssikautisella asuinpaikalla 17.7. - 31.8.2000 ja 13.8. - 13.9.2001.

Digitaaliset lähteet:

Kulttuuriympäristön palveluikkuna: <https://www.kyppi.fi/>

Maankamara: <https://gtkdata.gtk.fi/maankamara/>

Vanhat kartat: <https://vanhatkartat.fi/#14.69/61.39388/24.16043>

Kangasalan kaupungin verkkosivut: <https://www.kangasala.fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/tietoa-kangasalasta/historia/sarsa/> (luettu 11.5.2022)

”Muinainen Sarsa”- karttatyökalu: <https://ourancient.eu/>

Kangasalan maaseutualueiden kulttuuriympäristöohjelma:

<https://www.kangasala.fi/wp-content/uploads/2020/10/Sivut-1-36.pdf>

<https://www.kangasala.fi/wp-content/uploads/2020/10/sivut-37-94.pdf>

<https://www.kangasala.fi/wp-content/uploads/2020/10/sivut-95-152.pdf>

Kartat:

Kansallisarkisto:

Vääksy; [Vääksyn yks. säteri RN:o 1:9, Eskolan rälssitorppa N:o 1, RN:o 1 Mutikon kylässä, Nuorron yks. rälssitorppa N:o 1, Nuutilan rälssitorppa N:o 1, Markkulan N:o 2 ja Seppälän rälssitorppa N:o 3 Sarsan kylässä: tiluskartta ja selitys. 1919. H36a:12/7-22.

Pitäjänpöytä Kangasala 2141 02, 1842

Senaatinkartta XIX-XX 26 [Kangasala], 1910

Maanmittauslaitos:

Charta öfver Wäxiö... tiluskartta ja selitys 1821. Jernström G.

Wääksyn yksinäissäterin, Mutikon kylän Eskolan rälssitorpan, Nuorron yksinäisrälssitorpan... K.D. Sinervä. Uusjakokartta 1918-1919. (6128742: Erillinen toimituskartta)

Painettu kartta Kangasala 2141 02, v. 1953 ja v. 1975

Kangasala 1927: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2015-00008554>

Kangasala Vääksy osayleiskaavainventointi 2022

Tarkkuusinventointi 28.7 ja 9.9.2022

Vääksyn kartano, alue 1

Kuopat 100 - 106 kaivettiin kartanon länsipuolelle, Kulttuurimaata ja historiallisen ajan löytöjä kuopissa 100, 102-103.

Kuopissa 104 - 105 kyntökerroksen alapuolella tiilenpaloja, mutta sen alapuolella puhtaan oloista.

Syvyys		Kuvaus	Koko cm	N	E
Koe-kuoppa	maapinnasta cm				
100	0 - 23	Kyntökerros, tiilenpaloja, fajanssia ja luuta.	30 x 30	6816994	346578
	23 - 32	Tummanharmaa savensekainen multa			
	32 -	Harmaa mullansekainen hiesu, jossa luuta, tiiltä ja palaneita kiviä. Kulttuurikerros. Kuopan pohjalla kivi, joka mahdollisesti kuuluu rakenteeseen.			
101	0 - 24	Savensekainen multa, jossa muutama tiilenpala kyntökerroksessa	30 x 30	6816993	346555
	24 - 31	Harmaa hiesu			
102	0 - 24	Savensekainen multa, jossa tiiltä, laastia ja luuta.	30 x 30	6816964	346569
	24 - 30	Harmaa savi, jossa tiiltä, hiiltä ja luuta. Kulttuurikerros, joka jatkuu alemmas			
103	0 - 24	Kyntökerros. Tummanharmaa noensekainen kulttuurimaa, jossa tiilenpaloja ja luuta.	30 x 30	6816957	346560
	24 - 32	Kynnön alapuolinen. Tummanharmaa noensekainen kulttuurimaa, jossa tiilenpaloja ja luuta.			
	32 - 39	Harmaa hiesu, jossa luuta ja tiiltä			
104	0 - 28	Harmaanruskea multa, jossa tiilenpaloja ja luuta	20 x 20	6816948	346551
	28 - 35	Harmaanruskea multa, jossa hiesulinssejä ja tiilenpaloja			
105	0 - 23	Harmaanruskea multa, kyntökerros. Muutama iso tiilenpala	30 x 30	6816941	346546
	23 - 32	Harmaanruskea hiesu			
106	0 - 18	Harmaa savensekainen multa, Kyntökerros. Tiilenpaloja.	30 x 30	6816934	346538
	18 - 30	Harmaanruskea hiesu. Värjätynyt			
	30 - 35	Harmaa hiesu			
107	0 - 21	Harmaa savensekainen multa, kyntökerros	30 x 30	6816871	346622
	21 - 25	Harmaa ruskea hiesu, jossa muutama tiilenmuru ja lasinpala			
	25 - 32	Ruskea hiesu			
108	0 - 20	Harmaa hiesunsekainen multa	30 x 30	6816863	346631
	20 - 35	Harmaanruskea hiesu, jossa tiilenmuruja			
	35 - 38	Harmaa hiesu			
109	0 - 20	Harmaanruskea sekoittunut multa	30 x 30	6816855	346644
	20 - 31	Harmaanruskea hiesu			
	31 - 34	Harmaa hiesu			
110	0 - 20	Harmaanruskea multa	30 x 30	6816846	346617
	20 - 39	Harmaanruskea hiesu, sekoittunut			
	39 - 48	Harmaa hiesu, luontainen sekoittumaton kerros			
111	0 - 25	Hiekkansekainen multa, kaksi palaa tiiltä	30 x 30	6817088	346557
	25 - 50	Harmaanruskea mullansekainen hiesu			
	50 - 60	Harmaa hieta			
112	0 - 25	Hiekkansekainen multa, jossa savea	30 x 30	6817101	346583
	25 - 35	Värjätynyt hiesu			
	35 - 40	Vaaleanruskea hieta			
113	0 - 25	Savinen peltomulta	40 x 40	6817128	346597
	25 - 45	Sekoittunut hiekkansekainen multa. Liitupiipun varren kappale ja tiilenpaloja.			
	45 - 55	Vaaleanruskea hieta			
114	0 - 25	Hiekkansekainen multa, jossa savea	30 x 30	6817122	346622
	25 - 35	Sekoittunut mullansekainen hiekka			
	35 - 42	Ruskea hiekka			
115	0 - 20	Peltomulta	35 x 35	6817158	346661
	20 - 35	Sekoittunut mullansekainen hiekka			
	35 - 40	Vaaleanruskea hiekka			

116	0 - 25	Multa	35 x 35	6817162	346690
	25 - 32	Sekoittunut hiedansekainen multa			
	32 - 40	Harmaa hieta			
117	0 - 22	Hiekansekainen multa	30 x 30	6817132	346719
	22 - 37	Sekoittunut multa			
	37 - 44	Ruskea hieta			
118	0 - 20	Peltomulta	40 x 40	6817102	346739
	20 - 34	Sekoittunut mullansekainen hieta			
	34 - 41	Harmaa hieta			
119	0 - 20	Peltomulta, tiilenpala	40 x 40	6817063	346772
	20 - 40	Mullansekainen hieta			
	40 - 51	Harmaa hieta			
120	0 - 20	Peltomulta	40 x 40	6817083	346791
	20 - 29	Sekoittunut mullansekainen hiekka			
	29 - 36	Harmaa hiesu			
121	0 - 20	Peltomulta	30 x 30	6817067	346746
	20 - 42	Vaaleanruskea hiekka			
122	0 - 17	Peltomulta	30 x 30	6817089	346722
	17 - 25	Sekoittunut hieta			
	25 - 30	Ruskea hiekka			
		- kuopan itälaidassa myyrän pesä			

Sahalahdentien eteläpuolinen peltoalue

123	0-40	Savinen muokkauskerros	38 x 38	6816625	346766
	40-41	Hyvin tiivis pohjasavi			
124	0-40	Savinen muokkauskerros	40 x 45	6816602	346791
	40-45	Tiivis pohjasavi			
125	0-35	Savinen muokkauskerros, seassa yksittäisiä hiilen ja tiilenpaloja	40 x 45	6816623	346799
	35-45	Tiivis savinen hiesu			
126	0-25	Savinen muokkauskerros, seassa vihreän lasin kpl, kuonaa, tiilenkappaleita	40 x 45	6816606	346816
	25-40	Rautasaostumien sekainen tiivis savinen hiesu			
127	0-35	Savinen muokkauskerros	38 x 40	6816615	346828
	35-40	Rautasaostumien sekainen tiivis savinen hiesu			
128	0-30	Savinen muokkauskerros, seassa rautanaula ja tiilenkappaleita	35 x 45	6816631	346826
	30-43	Vaaleanharmaa savinen hiesu			
129	0-29	Savinen muokkauskerros, 1 pala palanutta luuta, tiiltä, fajanssia, muovia	40 x 40	6816607	346856
	29-33	Vaaleanharmaa savinen hiesu			
130	0-35	Savinen muokkauskerros	36 x 40	6816585	346869
	35-40	Vaaleanharmaa savinen hiesu			
131	0-35	Savinen muokkauskerros	35 x 35	6816595	346889
	35-39	Vaaleanharmaa savinen hiesu			
132	0-35	Savinen muokkauskerros	32 x 40	6816563	346914
	35-40	Vaaleanharmaa savinen hiesu			

Kangasala Vääksy osayleiskaavainventointi 2022

Tarkkuusinventointi 28.7.2022

Alue 2, Pohtiolammen pelto

Koekuoppa	Syvyys		Kuvaus	Koko cm	N	E
	maanpinnasta	cm				
200	0-18		Pellon muokkauskerros	35 x 40	6816401	346627
	18-35		Tiivis, harmaa, hiesuinen hiekka			
	35-39		Puhdas pohjamaa, harmaa hiesu, seassa oransseja rautasaostumia			
201	0-20		Pellon muokkauskerros	38 x 40	6816403	346618
	20-22		Oranssihtava savinen hiesu			
	22-32		Puhdas pohjamaa, savinen hiesu			
202	0-20		Pellon muokkauskerros	36 x 40	6816421	346598
	20-22		Oranssihtava savinen hiesu			
	22-36		Ruskea, humuksensekainen kerros. Kuopan koillisreunalta pari cm paksu, toiselta 14 cm			
203	36-37		Puhdas pohjamaa, harmaa hiesu			
	0-30		Pellon muokkauskerros	35 x 40	6816434	346603
	30-32		Oranssin rautasaostumien sekainen tiivis hiesu			
204	32-37		Puhdas pohjamaa, savinen hiesu			
	0-30		Pellon muokkauskerros	38 x 40	6816445	346595
	30-31		Tiivis, puhdas pohjasavi			
205	0-18		Pellon muokkauskerros	40 x 40	6816435	346586
	18-38		Hiekka, pinnalta harmaampi ja seassa yksittäisiä hiilenmurusia. Pohjalta oranssinkirjava.			
	38-50		Tummanharmaa, kostea hiekka			
206	0-20		Pellon muokkauskerros	35 x 40	6816445	346578
	20-28		Oranssinkirjava harmaa hiekka, seassa muutamia hiilenmurusia.			
	28-40		Humuksensekainen tummanruskea hiesu			
	40-47		Harmaa hiekka			
	47-64		Tummanharmaa, kostea hiekka			
207	0-22		Pellon muokkauskerros	35 x 38	6816452	346587
	22-33		Oranssinkirjava hiesu, jossa muutamia nyrkinkokoisia pyörityneitä kiviä. Kivien seassa 2 rautanaulaa.			
	33-38		Harmaa pohjasavi			
	0-19		Pellon muokkauskerros	43 x 43	6816453	346572
208	19-28		Humuspitoinen hiesuinen hiekka, seassa rikkiäinen salaojaputken kappale			
	28-29		Tumma, lähes musta humuspitoinen hiekkakerros			
	29-34		Oranssinkirjava ruskea hiekka			
	34-41		Harmaa hiekka, hieman oransseja saostumia			
	41-42		Tummanharmaa, humuspitoinen hiesukerros			
	42-47		Kostea, tummanharmaa hiekka			
209	0-26		Pellon muokkauskerros	43 x 45	6816460	346565
	26-38		Hiesuinen harmaa hiekka			
	38-50		Kostea, tummanharmaa hiekka			
210	0-35		Pellon muokkauskerros	40 x 45	6816463	346577
	35-48		Oranssinkirjava harmaa hiesu, seassa yksittäisiä hiilenmuruja			
	48-50		Harmaa pohjasavi			
211	0-30		Pellon muokkauskerros	35 x 38	6816469	346582
	30-		Harmaa pohjasavi			
	0-30		Pellon muokkauskerros. Kvartsi-iskos pellon pinnasta, noin 0,3 m päästä koekuopasta.	38 x 40	6816470	346555
212	30-58		Harmaa hiesuinen hiekka, yläosassa yksittäisiä hiilenmuruja			
	58- (kairattu)		Kostea, tummanharmaa hiekka			
	0-25		Pellon muokkauskerros	38 x 48	6816494	346535
213	25-27		Oranssinruskea hiekka, jossa hiiltä yksittäisinä paloina.			
	27-38		Kostea, tummanharmaa hiekka			
	0-30		Pellon muokkauskerros	35 x 40	6816502	346543
214	30-42		Harmaa pohjahiesu			

Kangasala Vääksy osayleiskaavainventointi 2022

Tarkkuusinventointi 14.7.2022

Alue 3, Kisarannan metsäalue

Tarkkuusinventoinnin yhteydessä kahdesta koekuopasta (306 ja 307) tehtiin havaintoja kivikautisesta asutuksesta.

Koekuoppa	Syvyys maanpinnas- ta cm	Kuvaus	Koko cm	N	E
300	0-6	Pintaturve	30 x 30	6816050	346676
	6-28	Ruskea hiekka			
	28-	Karkea ruskea hiekka			
301	0-3	Pintaturve	30 x 30	6816062	346674
	3-20	Oranssinruskea aavistuksen soransekainen hiekka			
302	0-40	Tuotua harmaata savista soraa, ei päästy läpi puhtaaseen maahan, koska pohjalla kiviä	30 x 35	6816069	346673
303	0-2	Pintaturve	35 x 35	6816074	346676
	2-25	Oranssinruskea puhtaalta vaikuttanut aavistuksen soransekainen hiekka			
	25-	Karkea ruskeanharmaa hiekka			
304	0-8	Pintaturve	25 x 30	6816054	346679
	8-42	Ruskea hiekka			
	42-	Karkea ruskea hiekka			
305	0-16	Pintaturve	30 x 30	6816060	346680
	16-21	Ruskea hiekka			
	21-38	Karkea ruskea hiekka			
306	0-10	Humuskerros	35 x 35	6816061	346681
	10-11	Ruskea hiekka. Hiekan pinnassa aavistus tummempaa värjäymää, laikuittain. Kvartsi-iskos turpeen alta, hiekan pinnasta.			
	11-30	Ruskea hiekka			
	30-	Karkea ruskea hiekka			
307	0-12/18	Pintaturve, painunut syvemmälle kuopan toiselta laidalta	30 x 35	6816060	346690
	12/18-25	Oranssinruskea hiekka, jonka pinnassa oli alle 0,5 cm:n kerros punertavampaa hiekkaa. Tästä kerroksesta kvartsi- ja luulöydöt. Kuopan pohjalla havaittiin yksittäisiä hiilenkappaleita. Ei kaivettu puhtaaseen maahan.			
308	0-5	Pintaturve	30 x 30	6816058	346689
	5-27	Ruskea hiekka			
	27-	Karkea ruskea hiekka			
309	0-8	Pintaturve	30 x 30	6815995	346687
	8-20	Mullansekainen sekoittunut hiekka			
	20-38	Hieta. Ei rikastumis- tai huuhtoutumiskerrosta			
310	0-8	Pintaturve	30 x 30	6815999	346683
	8-20	Punertava hieno hiesu			
	20-28	Kivinen hiekka			
	28-38	Harmaa hiesu			
311	0-2	Pintaturve	30 x 30	6816003	346665
	2-10	Mullansekainen hiekka			
	10-20	Punertava hiekka			
	20-34	Harmaa kivinen hiekka			
312	0-10	Turve ja harmaa hiekka	30 x 30	6815981	346667
	10-31	Punaruskea hiekka			
	31-40	Keltainen hiekka			
313	0-3	Pintaturve	30 x 30	6815968	346686
	3-10	Harmaa hiekka			
	10-20	Vaalea hiekka			
	20-25	Punertava hiekka			
	25-35	Keltainen kivinen hiekka			
314	0-3	Pintaturve	30 x 30	6815961	346701
	3-10	Harmaa hiekka			
	10-30	Punertava hiekka			
	30-38	Keltainen hiekka			
315	0-8	Pintaturve	30 x 30	6815982	346701
	8-13	Harmaa hiekka			
	13-23	Ruskea hiesu			
	23-38	Ruskea hiekka			
316	0-7	Pintaturve	30 x 30	6815967	346708
	7-13	Harmaa hiekka			

	13-22	Ruskea hiekka			
	22-33	Vaaleanruskea hiekka			
317	0-6	Pintaturve	30 x 35	6815954	346706
	6-16	Harmaa hiekka			
	16-37	Vaaleanharmaa hiekka			
318	0-7	Pintaturve	30 x 32	6815947	346713
	7-13	Harmaa hiesu			
	13-27	Vaaleanruskea hiesu			
319	0-4	Pintaturve	30 x 30	6815869	346721
	4-14	Harmaa hiekka			
	14-28	Ruskea hiesu			
	28-40	Harmaa hiekka			
320	0-7	Pintaturve	30 x 30	6815859	346728
	7-17	Harmaa hiesu			
	17-26	Vaaleanruskea hiesu			
321	0-8	Pintaturve/ multa	30 x 30	6815847	346744
	8-20	Mullansekainen hiesu			
	20-36	Harmaa hiesu			
322	0-8	Pintaturve	30 x 40	6815835	346747
	8-22	Mullansekainen hiesu			
	22-40	Harmaa hiesu, joka vaalenee kohti pohjaa			
323	0-5	Pintaturve	20 x 20	6815825	346738
	5-12	Harmaa hiekka			
	12-22	Ruskea hiekka			
	22-27	Kivinen moreeni			
324	0-5	Pintaturve	30 x 30	6815828	346745
	5-10	Harmaa hiekka			
	10-25	Ruskea hiekka			
	25-38	Ruskea kivinen hiekka			
325	0-5	Pintaturve	30 x 30	6815821	346759
	5-15	Harmaa hiekka			
	15-28	Vaaleanruskea hiekka			
	28-40	Harmaa kivinen hiekka			